

Marko

saneƙpaƙpa ƙe,

Yitso 1

¹Yesu Kristo, Nyɔnmɔ bi ƙe,
saneƙpaƙpa ƙe shishijee

(1,2-8. Mat. 3,1-12. Luk. 3,1-18. Yoh. 1,19-30.)

²Tamə bəni aŋma ye gbalə Yesaia wolo le mli ake: **“Naa, miitsu mibəfo le ke miitsə ohie, mə ni aaasaa ogbe le atoo le.”* *Mal. 3,1. Mat. 11,10.

³“Mə ko gbee miibo ye ŋa le nɔ ake: Nyəsaa Nuntə le gbe le, nyejajea etempəŋi le trɔmɔ!” Yes. 40,3.

⁴Yohane ba ni ebaptisi ye ŋa le nɔ, ni eshie tsuitsakemə baptisimə ni ake naa eshaifaa.

⁵Ni aje Yudea shikpəŋ le fɛe nɔ ke Yerusalem aba eŋɔ, ni ebaptisi amɛ fɛe ye Yordan faa le mli, beni amɛjajeə amɛhe eshai le.

⁶Ni Yohane le, yoma hetsoi atade ewoɔ, ni wolokpāa ekɛfiɔ emlitej, ni eyeə baalabii ke ŋanɔ wo.

⁷Ni eshie ake: Mə ni baa ye misɛɛ le ehe wa fe mi, ni misaaa mə ni kotoo shi feneə etokotai anaa kpāa.

⁸Mi le, nu mike baptisiɔ nye; shi le le eke Mumə krəŋkrəŋ aaabaptisi nye.

(9-11. Mat. 8,13-17. Luk. 3,21. 22. Yoh. 1,31-34.)

⁹Ni nakai gbii le amlɛ le eba mli ake Yesu je *Nazaret ye Galilea eba, ni ehā Yohane baptisi le ye Yordan mli. *Luk. 2,51.

¹⁰Ni amrə ni ejeə kpo ye nu le mli le, ena ake ŋwei naa egble hanj, ni Mumə le mikpleke shi tamə okpo kemiiiba enɔ.

¹¹Ni gbee je ŋwei le kee: Bo ji misuəmɔ bi le, bo ohe tsui minaa! 9.7.

(12. 13. Mat. 4,1-11. Luk. 1,1-18.)

¹²Ni amrə le Mumə le kpla le ketee ŋa le nɔ.

¹³Ni eye gbii nyəŋmai ejwe ye ŋa le nɔ, ni satan ka le, ni ke ŋaŋ kooloi le hi shi, ni ŋwei bəfoi basəmə.

(14. 15. Mat. 4,12-17. Luk 1,14. 15.)

¹⁴Agbene beni amə Yohane sɛɛ le, Yesu ba Galilea, ni ebashie Nyəŋmɔ Maŋtseyeli le he sanekpakpa le,

¹⁵ni kee: *Be le eshe, ni Nyəŋmɔ Maŋtseyeli le enina nye: nyetsakea nyetsuiianj, ni nyehea sanekpakpa le nyeyea! *Gal. 4,4.

(16-20. Mat 4,18-22. Luk 5,1-11.)

¹⁶Ni beni ehɔ ye Galilea ŋshɔ le naa le, ena Simon ke enyemi Andrea ake amemiihe ye ŋshɔ le mli; ejaake wolei ji amɛ.

¹⁷Ni Yesu kee amɛ ake: Nyebanyiea misɛɛ, ni mafɛe gbɔmɛi ahe wolei.

¹⁸Ni amrə le amɛshi amɛyai le ni amɛbanyie esɛɛ.

¹⁹Ni beni eje jei eyaa hie fioo le, ena Yakobo, Zebedeo bi le, ke enyemi Yohane ni amɛ hu amɛye lele mli amemiikpe amɛyai le.

²⁰Ni amrə le etse amɛ; ni amɛshi amɛtse Zebedeo ke apaafɔi le ye lele le mli, ni amɛbanyie sɛɛ.

(21-28. Luk. 4,31-37.)

²¹Ni amɛbote Kapernaum. Ni hejəməgbi le nɔ nɔŋŋ le etee kpeehe le ni eyatsəɔ nii.

²²Ni *amēnaa kpe amēhe ye enitsḍomḍo le hewḍo, ejaake etsḍo amē nii akē mḍo ni yḍo hegbe, shi jee tamḍo woloḡmāli le. *Mat. 7,28. 29.

²³Ni mḍo ko ye amēkpeehe le ni mumḍo fḍḡ yḍo emli, ni ebḍi blḍmḍo akē:

²⁴Fḍḍomḍo! *mēe sane wḍkeo yḍo, Yesu Nazarenyo? Oba wḍhie kpātāmḍo! Mile mḍo ni jio, fḍbo ji Nyḍḡmḍo Mḍo krḡkrḡḡ le. *5,7. †Lal. 16,10.

²⁵Ni Yesu fā eyi ekēe: Bu naa, ni je emli!

²⁶Ni mumḍo fḍḡ le hā eshḍo, ni eblḍo kē gbee walē, ni eje emli. 9,26.

²⁷Ni mēi le fēe he jḍ amēhe, ni amēbibii amēhe akē: Meni nē? mēe tsḍomḍo hee nē? ejaake kē hewalē efāa mumḍi fḍḍji le po, ni amēboḍo toi!

²⁸Kēkē ni egbei hehe kētee Galilea niiḡ fēe.

(29-34. Mat. 8,14-17. Luk. 4,38-41.)

²⁹Ni amēje kpeehe le nḍḡḡ pē ni amēke Yakobo kē Yohane tee Simon kē Andrea we le.

³⁰Shi Simon shaayoo le kā shi kē fulu. Ni amrḍo le amēkēe le.

³¹Ni ebamḍo enine shi ni ewo enḍo, ni fulu le tse ye enḍo amrḍo, ni esḍmḍo amē.

³²Ni gbēkē, beni hulu enyḍo shi le, amēke helatsemēi kē mēi ni daimonioi yḍo amēmli fēe ba eḡḍo.

³³Ni maḡ le fēe bua amēhe naa ye agbo le naa.

³⁴Ni etsa mēi pii ni yeyēo helai srḍtoi le, ni efāmḍo daimonioi pii, ni *daimonioi le eḡmēe amē gbē ni

amēwie, ejaake amēle le. *Luk. 4,41. Bḍf. 16,17. 18.

(35-39. Luk. 4,42-44.)

³⁵Ni maḡkē mra, beni hiē gbleko le, etee shi ni eje kpo etee ḡḡḡ he ko, ni eyasḍo ye jei.

³⁶Ni Simon kē mēi ni kē le yḍo le tiu le.

³⁷Ni beni amēyana le le, kēe le akē: Bo, mēi fēe taḍo nēe.

³⁸Ni ekēe amē akē: Nyehāa wḍyaa maji ni jwere wḍhewḍhewḍo nēe amlī, koni mayashie ye jei hu; ejaake no hewḍo miba.

³⁹Ni eyashie ye amēkpeehei ni yḍo Galilea le fēe, ni efāmḍo daimonioi hu.

(40-45. Mat 8,2-4, Luk. 5.12-16.)

⁴⁰Ni kpitiyelḍo ko ba eḡḍo batutḍo le ni ekula ehie ekēe: Kēji oosumḍo le, oonye ohā mihe atse.

⁴¹Ni Yesu musuḡ tsḍ le ye ehewḍo, ni ekpā enine mli eta ehe, ni ekēe le akē: Miiisumḍo, ohe atse!

⁴²Ni beni ekēe nakai le, amrḍo le kpiti le tā ye ehe, ni ehe tse.

⁴³Ni amrḍo le ewo le gbē ni *etswa enaa maḡ akē: *3,12; 7,36.

⁴⁴Kaakwē ni okēe mḍo ko nḍo ko; shi moḡ yaa ni okē ohe ayatsḍḍo osḍfo le, ni *oshā afḍo le ni Mose eto le, ye ohetsuumḍo hewḍo, koni no afēe odase ahā amē. *3 Mose 14,2-32.

⁴⁵Shi le le, beni eje kpo le, ebḍi sane le gbaa ni ehā egbe eshwā bḍni Yesu nyēēē aje faḡḡ abote maḡ ko mli dḍḡḡ; shi ehi ḡa le nḍo hei komei, ni mēi jēḍo he fēe he baa eḡḍo.

Yitso 2

(2,1-12. Mat. 9,1-8. Luk. 5,17-26.)

¹Ni gbii komēi asee le eba Kapernaum ekonḡ. Ni anu ehe ake eye shĩa;

²ni amrō le mei pii babua amēhe naa, ni amēnaaa gbē ye agbo le naa tete. Ni ewie etsōo amē.

³Ni ake mō ko ni yeō kuumōhela, ni mei ejwē tre le ba eḡō.

⁴Ni ake nō ni mei pii le ahewō le amēnaaa gbē ni amēke le ashe eḡō le, ameyafã tsu ni eyōo mli le yiteḡ, ni amēgbu flō, ni amēshi saa ni helatse le kã nō le ketsoḡ jei kebaya shi.

⁵Ni beni Yesu naa amēhemōkeyeli le, ekee helatse le ake: Bi, aḡo ohe eshai le afa o!

⁶Shi woloḡmālōi le atēḡ komēi ni tra jei le susu ye ametsuiiḡ ake:

⁷Mēē hewō mōne wieō neke musubōowiemōi neē? Namō aanyē ke eshai afa, ake ja Nyōḡmō kome pe? *Yes. 43,25.*

⁸Ni amrō ni Yesu yoo ye emumō le mli ake amēmiisusu neke ye amēmli le ekee amē ake: Mēeba nyesusuō neke nii ye nyetsuiiḡ?

⁹Nō ni aaake mō ni ekumō le ake: Aḡo ohe eshai le afa o le, aloo nō ni aaake: Tee shi, wo osaa le ni onyie le, te emli nō ni keemō jraa?

¹⁰Shi beni afee ni nyēna ake gbōmō bi le le ye hegbe ye shikpōḡ le nō ake eḡō eshai efaa le, (ekee mō ni ekumō le ake:)

¹¹Miikēe o ake: Tee shi, wo osaa le ni oya owe!

¹²Ni amrō le etee shi, ni ewo esaa le ni eje kpo ye amē fēe amēhie, ni amē fēe amēnaa kpe amēhe, ni amēwo Nyōḡmō hie nyam amēke: Wōnako enē eko dā!

(13-17. Mat. 9,9-18. Luk. 5,27-32.)

¹³Ni eje kpo ekonḡ ketee ḡshō le naa; ni asafo le fēe ba eḡō, ni ewie etsōo amē.

¹⁴Ni beni ehō le, ena Levi, Alfeo bi le, ni eta toohemōhe le, ni ekee le ake: Nyiemō misē! Ni ete shi enyie esē.

¹⁵Ni eba mli ake, beni eta niyenii ahe ye no shĩa le, toohelōi ke eshafeelōi pii hu ke Yesu ke ekaselōi le baye nii; ejaake ameyi fa, ni amenyie esē.

¹⁶Ni woloḡmālōi le ke Farisifoi le, beni amēna ake eke eshafeelōi ke toohelōi le miye nii le, amēkee ekaselōi le ake: Mēeba ni eke eshafeelōi ke toohelōi yeō nii ni eke amē nuō neē?

¹⁷Shi beni Yesu nu le, ekee amē ake: Mei ni yōo hewale le, tsōfātse he ehiaaa amē; shi moḡ mei ni he yeō le. Mibaaa jalōi atsēmō, shi eshafeelōi moḡ ni ametsake ametsui.

(18-22. Mat. 9,14-17. Luk. 5,33-38.)

¹⁸Ni Yohane kaselōi le ke Farisifoi le fōo ḡmāahile. Ni amēba eḡō amēbakēe le ake: Mēeba ni Yohane ke Farisifoi le akaselōi le hiō ḡmāa, ni okaselōi le ehiii ḡmāa le?

¹⁹Shi Yesu kɛɛ amɛ akɛ: Ani yookpeemɔ bee bialɔi lɛ aanyɛ ŋmaa ahi bee mli ni ayɛmfrowu lɛ kɛ amɛ yɔɔ lɛ? Gbii abɔ ni ayɛmfrowu lɛ kɛ amɛ yɔɔ lɛ, amenyɛŋ ŋmaa amɛhi.

²⁰Shi gbii aaaba ni aaanɔ ayɛmfrowu lɛ keaaje amɛŋɔɔ; ni no dani amɛaahi ŋmāa, yɛ no gbi lɛ nɔ.

²¹Mɔ ko eŋɔɔ mamanaa hee etaaa atade momo; ejaake kule mamanaa hee ni anɔ ta ni etsi flɔ lɛ yeɔ atade momo lɛ, ni flɔ lɛ lɛɔ.

²²Ni mɔ ko ŋɔɔ wain hee wooo wolotɔi memeji amlɔi; no lɛ wain hee lɛ aaafle wolotɔi lɛ, ni wain lɛ aaashwie shi, ni wolotɔi lɛ aaafite; shi moŋ wain hee lɛ wolotɔi hei amlɔi akewɔɔ.

(23-23. Mat. 12,1-8. Luk. 6,1-5.)

²³Ni eba mli akɛ Yesu yatsɔ ableŋmɔ mli yɛ hejɔɔmɔgbi lɛ nɔ, ni ekaselɔi lɛ, beni amɛyaa lɛ, amɛbɔi abletsei lɛ kuumɔ kɛ kpemɔ.

²⁴Ni Farisifoi lɛ kɛɛ lɛ akɛ: Kwe, mɛɛba amɛfɛɔ nɔ ni ejaaa gbɛ yɛ hejɔɔmɔgbi lɛ nɔ nɛɛ?

²⁵Shi ekɛɛ amɛ akɛ: Ani nyekaneko dā nɔ ni David fee, beni efi lɛ ni hɔmɔ ye lɛ kɛ mei ni ekenyie lɛ?

²⁶*bɔni ebote Nyɔŋmɔ we lɛ yɛ osɔfonukpa Abiatar yinɔ lɛ, ni eye hiɛmaa aboloi lɛ ni mɔ ko bɛ hegbe akɛ eyeɔ †ake ja osɔfoi lɛ kɛkɛ lɛ, ni ehā mei ni kɛ lɛ nyie lɛ hu eko lɛ? *1 Sam 21,7. †3 Mose 24,9.

²⁷Ni ekɛɛ amɛ akɛ: Gbɔmɔ lɛ hewɔ ato hejɔɔmɔgbi lɛ, shi jee hejɔɔmɔgbi lɛ hewɔ abɔ gbɔmɔ. 5 Mose 5,14.

²⁸No hewɔ lɛ hejɔɔmɔgbi lɛ po nuntsɔ ji gbɔmɔ bi lɛ.

Yitso 3

(3,1-5. Mat. 12,9-14. Luk. 6,6-11.)

¹Ni etee kpɛɛhe lɛ ekonŋ. Ni nuu ko yɛ jei ni enine kome egbo;

²ni amɛsra lɛ akɛ eeetsa lɛ yɛ hejɔɔmɔgbi lɛ nɔ lo; koni amɛyaflo enaa.

³Ni ekɛɛ mɔ ni nine egbo lɛ akɛ: Tee shi ni obadamɔ teŋ!

⁴Ni ekɛɛ amɛ akɛ: Ani hejɔɔmɔgbi lɛ nɔ lɛ eja akɛ afeɔ ekpakpa loo afeɔ efɔŋ? akɛ ahɛɛɔ susuma yiwala loo agbeɔ lɛ? Shi amɛ lɛ amɛtswaaa amɛdaaŋ.

⁵Ni ekwe amɛhiɛiaŋ kekpe kɛ *mlifu, ejaake edɔ lɛ akɛ amɛtsui wa nɛkɛ, ni ekɛɛ nuu lɛ akɛ: Kpāa online lɛ mli! Ni ekpā mli, ni atsa enine lɛ, ni eye emuu tamɔ ekome lɛ. *Yoh. 11,38.

⁶Ni Farisifoi lɛ je kpo, ni amrɔ lɛ amɛkɛ *Herodebii lɛ tee eyi nɔ apam, bɔni amɛaafɛɛ ni amɛkpātā ehie. *Mat. 22,16.

(7-11. Mat. 12,15. 16. Luk 6,17-19.)

⁷Ni Yesu kɛ ekaselɔi lɛ gbɛla amɛhe shi ketee ŋshɔ lɛ naa; ni mei pii je Galilea nyie esɛɛ kɛ mei ni je Yudea

⁸ke Yerusalem ke Idumea ke Yordan see, ke mei ni je Tiro ke Sidon niian fsee, — mei babao diengtse ni nu nii ni efee le, ameba enoo. *Mat. 4,25.*

⁹Ni ekee ekaselbi le ake amesaa lele bibioo ko amehã le ye asafo le hewo, koni amekamia le.

¹⁰Ejaake etsa mei pii hewo le, mei ni helai hiehie ame le fsee bu keba eno, koni amebatra ehe.

¹¹Ni mumoi fõoji le, ke amena le le, amehoo amegbeo shi ye ehie, ni amebloo ake: *Bo ji Nyõõmõ bi le! **Luk. 4,41.*

¹²Ni etswa amena man veveeve ake amekajie le shi.

(13-19. *Mat. 10,1-4. Luk. 6,12-16.*)

¹³Ni etee goõ le no, ni etse mei ni le diengtse etaoo le, ni ameba enoo.

¹⁴Ni ehala mei nyõõma ke enyo, koni ameke le abahi shi, ni etsu ame shiemõ,

¹⁵ni amena hegbe ameke tsa helai le, ni ameke fã daimonioi le hu.

¹⁶Ni ewo Simon gbei ake Petro;

¹⁷ni Yakobo, Zebedeo bi le, ke Yohane, Yakobo nyemi le, ewo ame gbei ake Boanerges, eshishi ji: nyõõmõshimõ bii; *Luk. 9,54.*

¹⁸ke Andrea, ke Filipo, ke Bartolomeo, ke Mateo, ke Toma, ke Yakobo, Alfeo bi le, ke Tadeo, ke Simon, Kananyo le,

¹⁹ke Yuda Iskariot, mo ni tsõõ eseegebe le.

²⁰Ni ameba shĩa. Ni asafo le naa bakpe shi ekoõõ, ni nii po amewooo yeli.

²¹Ni beni ehe gbõmei le nu he le, ame ba le mõmõ, ejaake amekke: Eyiõ miikã le.

(22-30. *Mat. 12,24-32. Luk 11,15-22; 12,10.*)

²²Ni woloõmãlbi le ni je Yerusalem ba le kee ake: Beelzebul ye emli, ni daimonioi alumõ le hewale naa efãa daimonioi le.

²³Ni etse ame keba enoo ekee ame ye abebuai amli ake: Te satan afee teõõ afã satanõõ?

²⁴Ni keji Maõõseyeli ko gba wo le diengtse ehe le, nakai Maõõseyeli le nyey shi adamõ.

²⁵Ni keji shĩa ko gba wo le diengtse ehe le, nakai shĩa le nyey shi adamõ.

²⁶Ni keji satan tee shi ewo le diengtse ehe ni egba emli le, enyey shi edamõ, shi moõõ enaagbee ji no.

²⁷Mõ ko nyey hewalõ we abote ni eyaha enii, ake ja efi hewalõ le, no dani eenye ewe le nii eha.

²⁸Leleõõ, miikke nyee ake: Aaõõõ gbõmei abii ahe eshai ni ameaafee fsee afa ame ke musubõõ wiemõ ni ameaawie hu;

²⁹shi mo ni bõõ musu shiõ Mumõ Krõõkrõõ le, enaõõ faa keyashi naanõ; shi moõõ eye fõ kemiiya naanõ.

³⁰ Ejaake amekεε ake: Mumə fəŋ ye emli. K. 22.

(31-35. Mat. 12,45-50. Luk. 8,19-21.)

³¹ Kεke ni enye ke enyemimeɪ lε ba, ni amεbadamə gbεsεε, ni ametsu aba eŋəə abatsε lε.

³² Ni asafo lε tra shi ye ehe. Ni kεε lε ake: Naa, onye ke onyemimeɪ lε ye gbε lε sεε amemiitao o.

³³ Ni ehere nə ekεε amε ake: Namə ji minye, ni nameɪ ji minyemimeɪ lε?

³⁴ Ni ekwε meɪ ni tra ehewə lε ahisiaŋ kekpe, ni ekεε: Naa, minye ke minyemimeɪ nε!

³⁵ Ejaake mə fεε mə ni aaafee Nyəŋmə suəmənaniɪ lε, lε nəŋŋ ji minyeminuu ke minyemiyoo ke minye.

Yitso 4

(4,1-20. Mat 13,1-23. Luk. 8,4-15.)

¹ Ni ebəi nitsəəmə ekonŋ ye ŋshə lε naa. Ni meɪ pii bua amεhe naa ye ehewə, no hewə lε ebote lεlε lε mli ni eyata shi ye ŋshə lε hiε, ni asafo lε fεε bua shi ye ŋshə lε naa.

² Ni etsəə amε nii pii ye abebuai amli, ni ekεε amε ye enitsəəmə lε mli ake: Nyεboa toi!

³ Naa, nidulə yiŋ etee dumə.

⁴ Ni eba mli ake, beni eduə lε, eko yashwie gbε toi, ni ŋwei loofəji ba amεbako.

⁵ Ni eko yashwie tesai nə, he ni enaaa su pii ye, ni akeni enaaa su ni mli kwə hewə lε, kwε oya;

⁶ Shi beni hulu je lε, eboda, ni ebe fā ko hewə lε eŋla.

⁷ Ni eko yashwie ŋmei atεŋ, ni ŋmei lε hole amεhe nə ni amεgbε no ni wooo yibii.

⁸ Shi eko yashwie shikpəŋ kprakpa nə, ni ewo yibii: ekwε ni eda ni eba, eko nyəŋmai etε, eko nyəŋmai ekpaa, ke eko oha.

⁹ Ni ekεε: Mə ni yəə toi ni ekεanu lε, hā ni enu.

¹⁰ Ni beni shwε ekome lε, meɪ ni yəə ehewə lε ke meɪ nyəŋma ke enyə lε bi lε abε lε shishi.

¹¹ Ni ekεε amε ake: Nyε lε, aŋə Nyəŋmə Maŋtseyeli he teemə sane lε ahā nyε ake nyεle; shi *meɪ ni yəə sεε lε, abebuai amli ake amε aaawie nii fεε; *1 Kor. 5,12.

¹² “koni naa lε amεna nεε, shi amεkayoo sεε, ni nu lε amenu nε, shi amεkana shishi; koni amεkakupale gbikogbiko, ni aŋə amεhe eshai lε afa amε.” Yes. 6,9. 10.

¹³ Ni ekεε amε ake: Kε nyεlee abε nεε lε, be lε te nyεaafεε tεŋŋ mə ni nyεaale abei lε fεεŋ?

¹⁴ Nidulə lε duə wiemə lε.

¹⁵ Shi menεεmeɪ ji meɪ ni yəə gbε toi lε: he ni aduə wiemə lε ye, ni beni amenu lε, amrə lε satan baa ni ebashraa wiemə lε ni adu ye amεtsuiiŋ lε.

¹⁶ Nakai nəŋŋ kε meɪ ni aduame ye tesai nə lε ji meɪ ni nuə wiemə lε, ni amrə lε amεke miisheε məə mli,

¹⁷ shi amεbe shishifā ye amε dieŋtse amemli, hewə lε bee fioo ko

keke amehio shi, ni ke amanehulu loo yiwale tee shi ye wiemo le hewo le, etsese keke ni amenane totō.

¹⁸ Ni mei ni aduame ye hmeii atey le ji mei ni nuw wiemo le,

¹⁹ shi je neey he naagbamō ke ninamō he lakamō ke nii krokomei ahe akōnō yaboteō mli, ni amegbeō wiemo le, ni woōo yibii. *10,23. 24.*

²⁰ Ni menesemei ji mei ni adu ye shikpōy kprakpa nō le: mei ni nuw wiemo le, ni amemōō mli, ni amewoō yibii, eko nyōymai etē, eko nyōymai ekpaa, ke eko oha.

(21-25. Luk. 8,16-18.)

²¹ Ni ekee ame ake: Ani ake kane maa tsele loo saatso shishi? Ani jee kanetso nō aṅō maa? *Mat. 5,15.*

²² Ejaake nō ko be ni abu nō, ni agbley naa, ni nō ko hu be, ni aketee ni ajier le shi. *Mat. 10,26. Luk. 12,2.*

²³ Keji mō ko ye toii ni ekeanu le, hā ni enu.

²⁴ Ni ekee ame ake: Nyekwea nō ni nyenuō le jogbarṅ! Nō nyekesusuō ni nyekesusuō le, nō aarṅō-susu ahā nye, ni aaafata he ahā nye mei ni nyenuō le. *Mat. 7,2.*

²⁵ Ejaake mō ni yōō nō ko le, aaahā le; ni mō ni be nō ko le, aaahē nō ni eyōō le tete ye edey. *Mat. 13,12.*

²⁶ Ni ekee: Bōni Nyōymō Martseyeli le yōō ne: etamō bōni mō ko ṅōō dumōnii shwāa shikpōy;

²⁷ ni eyawōō ni eteō shi nyōōy ke shwane, ni dumōnii le kwēō ni edaa, ni no lee bōni fee; *Yak. 5.7.*

²⁸ ejaake shikpōy diēntse woō yibii, jwei le tsutsu, ke fee see le ṅmāatso le, ni no see le ṅmāa le diēntse ye ṅmāatso le yi.

²⁹ Shi ke yibii le tsu le, amrō le eha ake nikpamō kakla le yaa; ejaake nikpamō eshe.

(30-34. Mat. 13,31. 32. 34. Luk. 13,18. 19.)

³⁰ Ni ekee: Meni he wōōṅ Nyōymō Martseyeli le wōto, aloo mee abe wōōbu ye he?

³¹ Etamō sinapi wu kuli kome ni beni aduō ye shikpōy le eji wu bibioō fe shikpōy le nō wui fee;

³² shi ke adu le, ekwēō ni edaa fe shwie bai fee, ni egblaa niji kplei, bōni ṅwei loofōji le aanyē afee tsui ye ehōōy le shishi.

³³ Ni ebu neke abei pii eke wie wiemo le etsōō ame, bōni amēaanyē amenu shishi.

³⁴ Ni abebuai amlī sōṅṅ keke eke ame wieō; shi ke shwe ame keke le, etsōō ekaselōi le fee shishi.

(35-41. Mat. 8,18. 23-27. Luk. 8,22-25.)

³⁵ Ni no gbi le nō nōṅṅ, beni she gbekenaashi le, ekee ame ake: Nyehāa wōfoa ṅshō le keyaa eseeḡbe.

³⁶ Ni ameshi asafo le, ni ameyō le bōni eyōō ye lele le mli le nōṅṅ ketee; ni leji krokomei hu fata ehe.

³⁷ Ni ahum babao batswa, ni ṅshōkei kumō wo lele le mli, ni eehe eyi.

³⁸ Ni le le eye lele le seeḡbe, ni ekā sune nō ewō. Ni ametsīe le, ni amēkee

le ake: Tsōōlō, ni wōlaajeō nēē ojwehēh nō?

³⁹ Ni ete shi efā kōōyōō le yi, ni ekēē hshō le ake: Bu onaa ni ofee dihē: Ni kōōyōō le fōō tswaa ni ehme demm.

⁴⁰ Ni ekēē amē ake: Mēēba nyēsheō gbeyei nekē? te tēhē ni nyēbe hemōkeyeli nēē?

⁴¹ Ni amēshe gbeyei naakpa, ni amēkēēkēē amēhe ake: Namō po nē, ni kōōyōō kē hshō tete bōō le toi nēē?

Yitso 5

(6,1-20. Mat. 8,28-34. Luk. 8,26-39.)

¹ Ni amēba hshō le sēē yē Gadarabii ashikpōhē le nō.

² Ni beni ekpleke le, amrō le nuu ko ni mumō fōhē yōō emli jē gbōhii abui le amli kē le bakpe.

³ Ni gbōhii abui amli ehio, ni mō ko mō ko nyēēē kōōsōhēkōōsōi po awo le.

⁴ Ejaake awo le gbokle kē kōōsōhēkōōsōi aaahuu, shi etsereō kōōsōhēkōōsōi le, ni ekumōō gbokle le, ni mō ko mō ko nyēēē ehe ajōō;

⁵ ni daa nēē nyōōhē kē shwane fēē le gbōhii abui le kē gōōji le amli eyōō, ni eblōō ni eke tēi flōō ehe.

⁶ Shi beni ena Yesu yē shōhēh le, ejo foi kēba ehōō, ni ebakula shi yē ehie;

⁷ ni ebo kē gbee wale ekēē: Mēni sane mike o yōō, Yesu, Nyōhēmō ni yōō hwei shōhēh le bi? Mina Nyōhēmō, ake kaapihē mi! 1.24.

⁸ Ejaake ekēē le ake: Jē gbōmō nē mli, bo mumō fōhē!

⁹ Ni ebi le ake: Te ogbēihē? Ni ehēre nō ekēē: Migbei ji Legio, ejaake wōyi fa.

¹⁰ Ni ni ekpa fai naakpa ake ekashwie amē yē jēi niian.

¹¹ Shi kplotoi ku kple ko yē jēi miye nii yē gōhē le he.

¹² Ni daimonioi le fēē kpa le fai amēkēē: Hā wōya kplotoi le aterē ni wōyabote amemli.

¹³ Ni amrō le Yesu ehme amē gbē. Ni mumōi fōōji le jē kpo, ni amēyabote kplotoi le amli, ni kuu muu le fēē wo foi kējē gōhē le nō kēkpleke shi keyashwie hshō le mli, (shi amēyi aaafee akpēi enyō,) ni amēgboi yē hshō le mli.

¹⁴ Ni mēi ni kwēō amē le jo foi, ni amēyagba yē māhē lēhē kē hēmōji le amli. Ni amēje kpo amēbakwē nō ni afee lē;

¹⁵ ni amēba Yesu hōō, ni amēbana mō ni daimonioi Legio hi emli le, ake eta shi ni ewo atade ni ehie etsere lē; ni efee amē gbeyei.

¹⁶ Ni mēi ni naa le gba amē nō ni afee mō ni daimonioi yōō emli le, kē kplotoi le ahe sane le.

¹⁷ Ni amēbōi le faikpamō ake eje amēkpokpai le nō eya.

¹⁸ Ni beni eboteō lēlē le mli le, mō ni daimonioi hi emli le kpa le fai ake ehā eke le ahi shi.

¹⁹ Shi Yesu ekplěe le, shi moŋ ekεε le ake: Yaa owe ke bodieŋtse owekumei le aŋo, ni oyagba ame nii wuji ni Nuŋtso le efee ehāo ke mabo ni ena o le.

²⁰ Ni eyiŋ etee, ni eyabōi nii wuji ni Yesu efee ehā le le shiemō ye *Dekapoli; ni efee ame fee naakpεε. *7,31.

²¹ Ni beni Yesu ke lele le fo ŋsho le keba sεε le, mei pii babua amēhe naa ye ehe; ni eye ŋsho le naa.

(22-43. Mat. 9,18-26. Luk. 8,41-56.)

²² Keke ni kpeehe le onukpai le aterŋ mō kome ni atseō Yairo le ba, ni beni ena le le, eho ekula shi ye enaji anaa,

²³ ni ni ekpa fai aaahuu ekεε ake: Gbo mibiyoo fioo heō agbo nεε; hewō le ba ni okε *oniji abashwie enō, ni ehe awa le, ni eyi ana wala. *7,32.

²⁴ Ni ekε le tee; ni mei pii nyie esεε, ni ame mīa le.

²⁵ Ni yoo ko ni he yeō ke lá fōsemō afii nyōŋma ke enyo,

²⁶ ni ena nō babao ye tsofātsemēi pii aderŋ, ni efite ederŋ nii fěε, ni kēle ehiko hāko le kwraa, shi wu moŋ ewoō le;

²⁷ beni enu Yesu he le, ebaje esεεgbe ye mei pii le aterŋ, ni eta etade le he

²⁸ Ejaake ekεε ake: Keji mina etade le he mita keke le mihe aaawa mi.

²⁹ Ni amrō le elá bu le naa mō, ni enu he ye ehewojiaŋ ake atsa ehela le.

³⁰ Ni amrō le, beni Yesu yoo ake hewale ko eje emli le, etsō ehe ye mei

le aterŋ, ni ebi ake: Namō ta mitade le he le? *Luk. 6,19.*

³¹ Ni ekaseloi le keε le ake: Oona ake asafo le miimīa o, ni osaa obiō ake: Namō ta mihe?

³² Ni ekwe ehewō, koni ena mō ni fee nakai le.

³³ Shi yoo le miishe gbeyei ni ehe miikpokpo, akeni ele nō ni afee ahā le le, ni eba ebakula shi ye ehie, ni ekεε le anokwale le fěε.

³⁴ Shi le le ekεε le ake: Biyoo, ohemōkeyeli ehā ohe ewao; yaa ye hejole mli, ni ohela le aaajo o.

³⁵ Beni ewieō lolo le, komēi je kpeehe nukpa le webii le aterŋ ba bakεε le ake: Obiyoo le egbo; mεeba ogbaa tsōolo le naa lolo?

³⁶ Shi beni Yesu nu wiemō ni awie le, ekεε kpeehe onukpa le ake: Kaashe gbeyei; he oye keke!

³⁷ Ni ehāaa mō ko anyie esεε, ake ja Petro ke Yakobo ke Yohane, Yakobo nyemi le, keke.

³⁸ Ni amēba kpeehe le onukpa le we le, ni ebana hoofemō ke mei ni foō ni ameyeō ŋkōmō babao le.

³⁹ Ni ebote shīa le, ni ekεε ame ake: Mεeba nyefeo hōō ni nyefoō nεke? Gbeke le *gboko, shi wō ewoō. *Yoh. 11,11.

⁴⁰ Ni amerŋmō le. Shi le le eshwie mei le fee, ni eŋo gbeke le tse ke enye ke mei ni fata ehe le, ni eyabote he ni gbeke le kā le,

⁴¹ ni emō enine shi, ni ekεε le ake: “Talita, kuumi!” eshishi ji: Gbekeyoo, *miikεε o ake: Tee shi! *Luk. 7,14.

⁴²Ni amrɔ ɛ gbekɛyoo ɛ tee shi ni eshra shi; ejaake eye afii nyɔɔma ke enyɔ. Ni amena kpe amehɛ naakpa.

⁴³Ni etswa amena maɲ veveve ake amekahã mɔ ko miile ene. Ni efã ake ahã ɛ nɔ ko ni eye.

Yitso 6

(6,1-6. Mat 13,53-58. Luk. 4,15-20.)

¹Ni eje jei, ni eyiɲ etee ɛ dieɲtse emaj ɛɲ, ni ekaselɔi ɛ nyie esɛɛ.

²Ni beni she hejɔɔmɔɔgi ɛ, ebɔi nitsɔɔmɔ ye kpeehe ɛ; ni mei pii ni nu ɛ ahe jɔ amehɛ amekɛɛ: *Nɛɛgbɛ mɔne yana nii ne keje? ni mee nilee ake hãɛ, ni ake tsɔɔ enine nɔ atsuo nekɛ hewale nitsumɔi nɛɛ? *Yoh. 7,15.

³Ani jeeɛ ɲaalɔ ɛ ne, Maria bi ɛ, ke Yakobo ke Yose ke Yuda ke Simon nyemi ɛ? ani jeeɛ enyemimeɛ hii ɛ hu ke wɔ yɔɔ bie ɛ? Ni ehe sane ɛ hã amɛnane tɔtɔ.

⁴Shi Yesu keɛ amɛ ake: Akpaaa gbalɔ wo, ake ja emaj ke ewekumeɛ atɛɲ ke ewe kekɛ.

⁵Ni enyɛɛ hewale nitsumɔi ko etsu ye jei, ake ja nɔ ni eɲɔɔ eniji eɲmle helatsemɛi fioo ko nɔ ni ni etsa amɛ ɛ.

⁶Ni ehie fee ɛ yaa ye he ni amehɛɛɛ amɛyɛɛɛ ɛ hewɔ. Ni eyakpa akrowai ɛ amlɔ ni etsɔɔ nii.

(7-13. Mat 10,1. 9-16. Luk. 9,1-3)

⁷Ni etɛɛ mei nyɔɔɲma ke enyɔ ɛ keba eɲɔɔ, ni ebɔi amɛ tsumɔ *enyɔnyɔɔnyɔ, ni ehã amɛ hegbe ye mumɔi fɔɔji ɛ nɔ. *Luk. 10,1.

⁸Ni ewo amɛ akpɔ ake amekahie nɔ ko ye gbɛ ɛ nɔ, ake ja tso kekɛ; amekahie kotoku loo abooloo loo shika ye amehɛfiinii amlɔ;

⁹shi amewo tokota, ni amekawo flakai enyɔ.

¹⁰Ni ekɛɛ amɛ ake: He fee he ni nyɛaabote shã ko ye ɛ, nyehia jei keyashi beyinɔ ni nyɛaaje jei ekoyɲ.

¹¹Ni mei abɔ ni eɲɔɲnyɛ ni amɛboɲ nyɛwiemɔ ɛ toi ɛ, ke nyemiije jei ɛ nyɛkpokpɔa nyɛnane tamɔ mlu nyɛshwiea shi nyɛkɛyɛa amɛ odase. Lɛɛɛɲ, miikɛɛ nyɛ ake, kojomɔ gbi ɛ nɔ ɛ, aaafaj Sodombii ke Gomorabii fe nakai maɲ ɛ.

¹²Ni amɛyiɲ amɛtee, ni amɛyashie amɛtsɔɔ mei ake amɛtsake amɛtsui.

¹³Ni amɛfãmɔ daimonioi pii, ni *amɛfɔfɔ helatsemɛi pii amu ni amɛtsa amɛ. *Yak. 5,14. 15.

(14-29. Mat. 14,1-12. Luk. 9,7-9; 3,19. 20.)

¹⁴ Ni mañtse Herode nu ehe, ejaake egbei ehehe; ni ekee ake: Yohane, baptisilo le, ete shi keje gbohii atey; no hewo ni hewalei nee tsuo nii ye emli nee.

¹⁵ Mei komai kee ake: Elia ni; shi mei komai hu kee ake: Gbalo ni, aloo etamo gbaloi le eko.

¹⁶ Shi beni Herode nu le, ekee: Yohane ni mifo eyi le, le ete shi ekonj keje gbohii atey nee.

¹⁷ Ejaake le Herode le nonj etsu abamo Yohane, ni efi le ewo tsuj, ye Herodia, enyemi Filipino ja le, hewo; ejaake enj le efee enja.

¹⁸ Ejaake Yohane kee le ake: Ejaaa ake onjo *onyemi le ja le. *3 Mose 18,16.

¹⁹ Hewo le Herodia bele wo emli, ni eetao egbe; shi enyeee;

²⁰ ejaake Herode miishe Yohane gbeyei, akeni ele ake jalö ke nuu kröñkröñ ji le le, ni eto le shweshweeshwe, ni eboo le toi ye nibii pii amli, ni ewiemö hjo enaa.

²¹ Ni gbi ni sa le bashé, beni Herode yeo efömo gbijuro le, ni enjme egbomei agboi ke esafoiatsemei ke Galilea onukpai le okplö;

²² ni Herodia le nonj biyoo ba ebajo, ni esa Herode ke mei ni ke le tra okplö le he le ahie. Ni mañtse le kee gbekyoo le ake: Bi mi nö fée nö ni otao, ni mahä o!

²³ Ni ekä le kitä ake: Nö fée nö ni oobimi le, mahä o, ke mimañtseyeli le fä tetej le! Est. 5,3. 6.

²⁴ Ni eje kpo eyabi enye ake: Meni mibi? Ni ekee: Yohane, baptisilo le, yitso.

²⁵ Ni amro le eba mañtse le hjo oya ni ebabi le ake: Miitao ake onjo Yohane, baptisilo le, yitso ohä mi amro nee ye kä mli!

²⁶ Ni edo mañtse le naakpa; shi ekitä le ke mei ni ke le tra niyenii ashi le ahewo le esumöo ake ekämaa le.

²⁷ Ni amro le mañtse le tsu oblafo ni efä le ake eke eyitso aba.

²⁸ Ni etee eyafo eyi ye tsu lej, ni ekenjme kä mli keba, ni ekebahä gbekyoo le, ni gbekyoo le hu keyahä enye.

²⁹ Ni beni ekaseloi le nu le, amebawo egbonyo le, ni ameyafu le.

³⁰ Ni böfoi le bua amehé naa keba Yesu hjo, ni amebagba le nii ni ameyafee ke nii ni ameyatsö le fée. Luk. 9,10.

³¹ Ni ekee ame ake: Nye sönj nyebaa ni wotea ja le nö he ko banee, ni nyeyajoa nyehé fioo. Ejaake mei ni baa yaa le fa tsö ni amenaaa dekä keye nii tete.

(32-44. Mat 14,13-21. Luk. 9,10-17. Yoh. 6,1-13.)

³² Ni ametsö lele mli ketee ja le nö he ko banee.

³³Ni beni asafoi le na ame ni ameyaa le, mei pii yoo le, ni ameje maji le fēe mli amejo foi ketsõ shikpõj ketee jsi, ni ameho amēnaa, ni ameyabua amēhe naa kēba eḡõ.

³⁴Ni beni Yesu kpleke le, ena mei babaoo, ni *emusuj tsõ le ye amehewõ, ejaake ametamõ toi ni be kwelõ; ni ebõi ame nibii pii tsõmõ.

*Mat. 9,36.

³⁵Ni beni je bõi namõ le, ekaselõi le ba eḡõ amēbakee le ake: Ŋanõ ji biē, ni je hu miina; 8,1-9.

³⁶wo ame gbē, koni ameya akrowai ke maji ni jwere shi nēe amlī ni ameyahē nii ameye; ejaake amēbe nō ko ni amēbaye.

³⁷Shi ehēre nō ekēe amē ake: Nyē diēḡtse nyehāa amē nō ko ameyea. Ni amēkēe le ake: Ani woya woyahē aboloo denarioi ohai enyõ naa, ni wõḡḡhã amē ameye?

³⁸Shi ekēe amē ake: Aboloi enyie nyeyõ? nyeyaa ni nyeyakwēa. Ni beni ameyakwē le, amēkēe: Enumõ ke loi enyõ.

³⁹Ni efã amē ni ametra shi asafoiasafoinj ye jwefõ le nō.

⁴⁰Ni ametra shi kuikui ye ohahai ke nyõḡmai enumõenumõ amlī.

⁴¹Ni eḡõ aboloi enumõ ke loi enyõ le, ni *ekwē ḡwēi eḡõ nō, ni ekumõ aboloi le ekēhã ekaselõi le koni amēkēhã amē, ni eja loi enyõ le hu mli ehã amē fēe. *7,34.

⁴²Ni amē fēe ameye ni ametro.

⁴³Ni amēklõ fufuji le amewo kafui nyõḡma ke enyõ obõbõ ke loi le hu eko.

⁴⁴Ni mei ni ye aboloi le ayibõ ji hii akpei enumõ.

(45-53. Mat 14,22-35. Yoh. 6.15-21.)

⁴⁵Ni amrõ le etsire ekaselõi le ayi sēe ni ameya lēle lēḡ, koni ametsõ ehie keya ḡshõ le sēe ni ameya Betsaida, keyashi be ni eeewo asafo le gbē.

⁴⁶Ni beni ewo amē gbē le, eyinj etee gõḡ le nō eyasõle.

⁴⁷Ni beni je na le, lēle le eshe ḡshõ teḡ, ni ekome eye shikpõj.

⁴⁸Ni ena akē wirimõ le miitõ amē; ejaake amemiikpēe kõyõõ. Ni nyõḡḡ le mli, aaafee sramõbe ni ji ejwē le nē le, enyie ḡshõ le nō kemiiba amēḡõ; ni eetao eho amēhe.

⁴⁹Shi beni amēna le ni enyie ḡshõ le nō le, amesusu akē sisa ni, ni amēblõ.

⁵⁰Ejaake amē fēe amēna le, ni ametsui fã. Ni amrõ le ekē amē wie ni ekēe amē ake: Nyetsui anyõa nyemli; mi ni; nyekashea gbeyei!

⁵¹Ni eba amēḡõ ye lēle le mli; ni *kõyõõ le foo tswaa. Ni amēnaa kpe amēhe naakpa diēḡtse, ni amēhie fee amē yaa po. *4,39.

⁵²Ejaake ameyooko nō ko sēe ye aboloi le asane le mli; ejaake ametsui wa.

⁵³Ni beni amefo ḡsho le, ameba Genesaret shikpɔŋ le nɔ, ni amebakpleke.

⁵⁴Ni beni amɛje lele le mli le, amro le mei le yoo le;

⁵⁵keke ni amesha foi keyakpa jei niiaŋ fɛɛ, ni amebɔi mei ni he yeo le aholemo ye sai nɔ ke eḡo baa, ye he ni amenu ake eyoo le.

⁵⁶Ni he fɛɛ he ni ebote akrowai loo maji loo ḡmaji amlɪ ye le, amɛke helatsemɛi bashwie blohuiar, ni amɛkpa le fai koni ehã amena etade naamu le keke he *amɛtra; ni mei abo ni tra he le, amɛhe wa amɛ. *5,27. 28.

Yitso 7

(7,1-23. Mat. 15,1-20.)

¹Ni Farisifoi le ke wolonmãloi le aterɔ mei komei hu ni je Yerusalem ba le bua amɛhe naa keba eḡo.

²Ni akɛni amena ake ekasɛloi le aterɔ mei komei yeo nii ke bulemo dɛ ni ji dɛ ni afoko le, amɛkã amɛ. Luk. 11,38.

³Ejaake Farisifoi le ke Yudafoi le fɛɛ le, ja amɛke nu fo amedɛ dani ameyeo nii, amɛkeyeo onukpai le ablema le anɔ;

⁴ni ke je jra nɔ ameba le, ja amɛju, dani ameyeo nii. Ni nii krokomei pii hu ye ni ato ahã amɛ ni amefeo ye kpuji ke gbɛi ke ayawai ke saatsei ahɛfomɔ hewo.

⁵Ni Farisifoi le ke wolonmãloi le bi le ake: Mɛni hewo okasɛloi le yee

onukpai le ablema le nɔ le? Ejaake amefoo amedɛ dani ameyeo nii?

⁶Shi ehɛre nɔ ni ekɛɛ amɛ akɛ: Ojogbanɔ ni *Yesaia gba ye nye osatofoi nɛɛ ahe, tamɔ bɔni aḡma le akɛ: “Maḡ nɛɛ, amenaabui amɛkewoo mi; shi ametsui etsi ehɛ keje mihe ketee shɔḡḡ. *Yes. 29,13.

⁷Shi yakatswaa amɛjaa mi le, ejaake ametsɔo tsɔomɔi ni ji gbɔmɛi akitãi.

⁸Nyɔḡmɔ kitã le nyeshi ni gbɔmɛi ablema nɔ nyeyeo ke gbɛi ke kpuji ahɛfomɔ, ni nii ni tamɔ enɛɛmɛi sɔḡḡ nyefeo.”

⁹Ni ekɛɛ amɛ akɛ: Gbɛ po nyɛje nyekwa Nyɔḡmɔ kitã le, koni nyeyo nyɛblema sane le nɔ.

¹⁰Ejaake Mose kɛɛ: “Wo otɛɛ ke onye!” ni “mɔ ni lomoo etɛɛ loo enye le, gbe aaagbe le!” *2 Mose 20,12; 21,17.

¹¹Shi nye le nyekɛɛ: Kɛ mɔ ko kɛɛ etɛɛ aloo enye akɛ: “Nɔ ni kule oona ye midɛḡ le, Korban [nɔ ni akeke Nyɔḡmɔ] ni le”,

¹²bele nyehãaa efɛɛ nɔ ko ehã etɛɛ loo enye dɔḡḡ;

¹³ni nyegu Nyɔḡmɔ wiemo le ye nyɛblema sane ni nyekɛba jɛḡ le hewo, ni nii ni tamɔ enɛɛmɛi sɔḡḡ nyefeo.

¹⁴Ni etɛɛ asafo le fɛɛ keba eḡo ekɛɛ amɛ akɛ: Nye fɛɛ nyɛboa mi toi toi koni nyenu shishi!

¹⁵Nɔ ko be ni jɛo kpono gbɛ boteo gbɔmɔ mli ni aaanye *abule; shi nɔ ni buleo gbomɔ ji nɔ ni jɛo emli le. *Bof. 10,14. 15.

¹⁶ Kε mɔ ko ye toi ni ekeanu Ƽ, hã ni enu!

¹⁷ Shi beni eje asafo Ƽ ηɔɔ eba shĩa Ƽ, ekaselɔi Ƽ bi Ƽ abe Ƽ shishi.

¹⁸ Ni ekee ame ake: Ani neke nye hu nyenaaa nii ashishi? Nyeyoo see ake, nɔ fee nɔ ni jεɔ kponɔ gbε boteɔ gbɔmɔ mli Ƽ, enyeee Ƽ ebule?

¹⁹ Ejaake jeee etsui mli eboteɔ, shi emusuη eyaa, ni eyajeɔ kpo ye tiafi ni hãa ηmãa fẽe he tseɔ Ƽ mli.

²⁰ Ni ekee ake: Nɔ ni jεɔ gbɔmɔ mli Ƽ, no nɔηη buleɔ Ƽ.

²¹ Shi mligbe, ni ji gbɔmɛi atsuii amlɪ Ƽ, jei jweηηmɔi fɔɔji Ƽ jεɔ, gblãfitemɔ, ajwamarɔbɔɔ, awuyeli,

²² juu, hiεjoomɔ jεηshabaa, shishiumɔ, nyenyεηtswibɔɔ, hiηmeisha, musubɔɔ, hewɔ, kwashiaiasaneyeli.

²³ Nii fɔɔji nee fẽe Ƽ, mligbe jεɔ ni amebuleɔ gbɔmɔ.

(24-30. Mat 15,21-28.)

²⁴ Ni ete shi ye jei ni eyiη ketee Tiro ke Sidon niiaη. Ni eyabote shĩa ko,

ni esumɔɔɔ ake aleɔ, shi enyeee ehe etee.

²⁵ Ejaake yoo ko ni mumɔ fɔη yɔɔ ebiyoo fioo ko mli Ƽ, enu ehe; ni eba ebakula shi ye enaji anaa.

²⁶ Shi yoo Ƽ Helayoo ni, ni eje Siro-foinike weku Ƽ mli. Ni ebakpa Ƽ fai ni efã daimonio Ƽ ye ebiyoo Ƽ mli.

²⁷ Shi Yesu kee Ƽ ake: Hã bii Ƽ atrɔ feeɔdã; shi ejaaa ake aηɔɔ bii aboloo Ƽ asherεɔ ashwieɔ gbεebii.

²⁸ Shi yoo Ƽ here nɔ ekee Ƽ ake: Nuηtsɔ, eye mli moη; shi be gbεebii hu ni yɔɔ okplɔ Ƽ shishi Ƽ yeɔ bii afufuji Ƽ eko!

²⁹ Ni ekee Ƽ ake: Neke wiemɔ ne hewɔ Ƽ yaa, daimonio Ƽ eje obi Ƽ mli.

³⁰ Ni eyiη etee ewe Ƽ, ni eyana ake daimonio Ƽ eje kpo, ni ebiyoo fioo Ƽ kã saa Ƽ nɔ.

³¹ Ni eku esee ekoyη, keje Tiro niiaη, kefɔη ye Sidon ni etsɔ Dekapoli kpokpai Ƽ anɔ keba Galilea ηshɔ Ƽ naa. Mat 15,29-31.

³² Ni ake mō ko ni muō toi ni mumui hu ji le ba eḡō, ni amekpa le fai koni eḡō *enine eḡme enō. *5,23.

³³ Ni eke le je asafo le teḡ ketee afã, ni eḡō ewabii ewo etoii amlī, ni *etsē lajō ekesa elilei le he. *8,23.

³⁴ Ni *ekwe ḡwei, ni edōmō ḡtsōi ye emli ni ekee le ake: Hefata! eshishi ji: Gblemō! *6,41. *Yoh. 11,41.*

³⁵ Ni amrō le etoii le gble, ni elilei kpāa le fene, ni ewie fanḡ.

³⁶ Ni etswa amēnaa maḡ ake amekakēē mō ko; shi babao ni etswaa amēnaa maḡ le, babao ni amējajeō ji no. *1,43-45.*

³⁷ Ni amēhe jō amēhe babao dieḡtse, ni amekēē: Efee nii fēē jogbaḡḡ! Ehāa toimulōi nuō nii, ni mumui hu wieō.

Yitso 8

(8,1-10. *Mat. 15,32-39.*)

¹ No gbii le amlī, beni mei pii yō jēi ni amēnaa nō ko amēye le, Yesu tse ekaselōi le kēba eḡō ni ekee amē ake:

² Mimusuḡ miitsō mi ye asafo le hewō, ejaake amēke mi ehi shi gbii etē sōḡḡ, ni amēnaa nō ko amēye. *6,34-44.*

³ Ni keji mihā amēke amēmusuḡ hōmō yin kemiiya amēwe le, amēyato bitī ye gbeteḡ; ejaake amēteḡ mei komei ajehe jeke.

⁴ Ni ekaselōi le here le nō ake: Nēegbe aaana aboolo ye, ye ḡa nē nō, ni aaashe mēnēemei anaa?

⁵ Ni ebi amē ake: Aboloi enyie nyeyōō? Ni amekēē: Kpawo.

⁶ Ni efã asafo le ake amētra shikpōḡ. Ni eḡō aboloi kpawo le, ni eda shi, ni ekumō ehã ekaselōi le koni amēḡōhã amē; ni amēḡōhã asafo le.

⁷ Ni amēye loi bibii fioo, ni eḡō nō, ni efã ake aḡō no hu ahã amē.

⁸ Ni amēye ni amētrō, ni amēklō fufuji ni shwe le, flōtōi kpawo obōbō.

⁹ Shi mei ni ye le afee mei akpei ejwe; ni ejie amē gbē.

¹⁰ Ni amrō le eke ekaselōi le bote lele le mli, ni eba Dalmanuta niiaḡ.

(*11-21. Mat. 13,1-12.*)

¹¹ Ni Farisifoi le ba ni amēke le babōi ḡwanejee amēmiitao ḡwei okadi ye eḡō, ni amēkemiitsō enaa.

¹² Ni edōmō ḡtsōi ye emumō mli ni ekee: Mēni hewō neke yinōbii nēē taō okadi lolo? Lēleḡ, miikee nyē ake: Kē aaḡō okadi ko ahã neke yinōbii nēē, fiī!

¹³ Ni eshi amē, ni eyabote lele mli ekoḡḡ ni etee sēē le.

¹⁴ Ni amēhie ekpa nō ake amēhie aboolo, ni amēhieēē eko ye lele le mli, ake ja aboolo kome keke.

¹⁵ Ni efã amē ekee: Nyekwea jogbaḡḡ, *ni nyehie ahia nyēhe nō ye Farisifoi le amasha ke †Herode masha le hewō! **Luk. 12,1. †3,6.*

¹⁶ Ni amētao naa ye amēteḡ amekēē: Bene aboolo ni wōhieēē le hewōḡ?

¹⁷ Ni beni Yesu na le le, ekee amē ake: Mēeba nyesusuō ake aboolo ni nyehieēē le hewōḡ? Ani *nyeyooko sēē ni asaḡ nyenako nii anaa lolo? Ani neke nyetsui wa lolo? **6,52.*

¹⁸Nyeye hiŋmeii shi nyenaaa nii, ni nyeye toii hu shi nyenuuu nii, ni nyekaiii nɔ ko nɔ ko lo?

¹⁹Beni mikumɔ aboloji enumɔ le mli mihã mei akpei enumɔ le, fufuji kafui enyie nyehole? Amekɛɛ le ake: Nyɔŋma ke enyɔ. 6,41-44.

²⁰Ni beni mikumɔ kpawo le mli mihã mei akpei ejwe le hu le, fufuji flɔtɔi enyie nyehole? Ni amekɛɛ le ake: Kpawo. K. 6-9.

²¹Ni ekɛɛ amɛ ake: Te tɛŋŋ ni nyenaaa nii anaa lolo nɛɛ?

²²Ni eba Betsaida. Ni amekɛ shwilafo ko ba eŋɔɔ, ni amekpale fai ni *eta ehe. *6,56.

²³Ni emɔ shwilafo le nine shi, ni ekɛ le je maŋ leŋ, ni etsɛ lajɔ eshwie ehinmeii le anɔ, ni eŋɔɔ eniji eshwie enɔ, ni ebi le ake eena nii lo? 7,32. 33. Yoh. 9,6.

²⁴Ni egble ehinmeii le ni ekɛɛ: Minaa gbɔmei tamɔ tsei ni nyieɔ.

²⁵No sɛɛ le esaa eŋɔɔ eniji eshwie ehinmeii le nɔ ekonŋ, ni ehã egble ehinmeii le, ni atsa le, ni ena nii fɛɛ pɛpɛɛɛ.

²⁶Ni ejie le gbɛ ketee ewe, ni ekɛɛ: Kaaya maŋ leŋ ni osaa *okakɛɛ mɔ ko sane ko ye maŋ leŋ! *7,36.

(27-9,1. Mat. 16,13-28. Luk. 9,18-27.)

²⁷Ni Yesu ke ekaselɔi le yiŋ ametee Kaisarea Filipi maji le amlɔ. Ni gbɛ le nɔ le ebi ekaselɔi le ake: Namɔ mei keɔ ake miji?

²⁸Ni amɛto he ake: Yohane, baptisilɔ le; ni mei komei keɔ ake:

Elia; ni mei krokomei hu keɔ ake: Gbalɔi le aterŋ mɔ kome jio.

²⁹Ni ebi amɛ ake: Shi nye le, namɔ nyekɛɔ ake miji? Ni Petro here nɔ ekɛɛ le ake: Bo ji Kristo le.

³⁰Ni etswa amɛnaa maŋ ake amekakɛɛ mɔ ko mɔ ko ehe sane. 9,9.

³¹Ni ebɔi amɛ tsɔɔmɔ ake, ja gbɔmɔ bi le naa amanehulu pii, ni onukpai le ke osɔfonukpai le ke wolonmãlɔi le kwa le; ni agbe le, ni gbii etɛ sɛɛ ni ete shi ekonŋ.

³²Ni ewie neke wiemɔ nɛɛ faŋŋ. Ni Petro tse le ketee afã ni ebɔi le kɔkɔbɔɔ.

³³Shi etsɔ ehe ni nɔ ni ena ekaselɔi le, eku ewo Petro naa ni ekɛɛ: Ho misɛɛ, satan! ejaake ojweŋŋ Nyɔŋmɔ nibii anɔ, shi gbɔmei anibii nɔ moŋ ojweŋɔ.

³⁴Ni etsɛ asafo le ke ekaselɔi le hu keba eŋɔɔ, ni ekɛɛ amɛ ake: Keji mɔ ko miisumɔ ake enyie misɛɛ le, hã ni etso ehe naa, ni ewo esɛŋmɔtso le efɔ enɔ ni enyie misɛɛ.

³⁵Ejaake mɔ fɛɛ mɔ ni sumɔ ake ebaa esusuma yi le, eeelaaje; shi mɔ ni laajeɔ esusuma ye mi ke sanekpakpa le le hewɔ le, enine aaashe nɔ. Mat. 10,39.

³⁶Ejaake mɛɛ sɛɛ gbɔmɔ naa, keji enine she jerŋ muu nɛɛ fɛɛ nɔ ni elaaaje le diɛntse esusuma le?

³⁷Aloo menɔi gbɔmɔ aaahã ni ekekɔɔ esusuma?

³⁸Ejaake mɔ fɛɛ mɔ ni mi ke miwiemɔi le ahe feɔ le hiegble ye yinɔbii gblãfitelɔi ke eshafeelɔi nɛɛ

aterj le, le hu ehe aaafee gbomo bi le hiegble, beni eeeba ye etsé anumnyam le mli ke bfoi kromkromji le. *Mat. 10,33.*

Yitso 9

¹Ni ekee ame ake: Lεεleɲ, miikεε nye ake: Mei komei ye mei ni damo bie nεε aterj, ni amesaɲ amena gbele keyashi beyino ni amεaana Nyomomom Maɲtseyeli le ake eeeba ye hewale mli.

(9,2-13. *Mat. 17,1-13. Luk. 9,28-36.*)

²Ni no sεε gbii ekpaa le Yesu ɲom Petro ke Yakobo ke Yohane, ni eke ame keke tee gom ni kwom ko no ye afā banee; ni esu tsake ye amehie.

³Ni etadei le ekpe, ni eye futafuta bo ni niahefolo ko be shikromji nεε no ni aanyeha hā eye nakai.

⁴Ni Elia ke Mose jie amehie kpo ametsom ame, ni amekεε Yesu bawie.

⁵Ni Petro here no ni ekee Yesu ake: Rabi, ehi hā wom ake womhi bie; ni hā wofee bui etε, onom ekome, ke Mose no ekome, ke Elia no ekome.

⁶Shi elee no ni ekom; ejaake amejjaa.

⁷Ni atatu bakete amenom, ni gbee ko je atatu le mli keε: *Momε ji misuomom bi le, nyeboa le toi! *1,11. 2 *Pet. 1,17.*

⁸Ni amrom le, beni amekwεom amehie le, amenaama kom kom kom dom, ake ja Yesu ke ame keke.

⁹Shi beni amekplekεom gom le, etswa amenaama maɲ ake amekagba kom kom nii

ni amena le, ja gbomom bi le ete shi keje gbomii aterj dā. 8,30.

¹⁰Ni amεom wiemom nεε ameto ameyim, ni amebibii amehie ake: Te shitee ke gbomii aterj jeε nεε shishim?

¹¹Ni amebi ake: Te temɲ ni woloɲmālo le keom ake ja Elia eba dā le?

¹²Ni eto he ekee ame ake: *Elia miiba dā leleɲ, ni ebato nii fεε gbejianom ekom. Shi te temɲ ni tamɲa ye gbomom bi le he ake eeena amanehulu pii, ni aaagbe ehe gom le? **Mal. 3,23. †Yes 53,8.*

¹³Shi *miikεε nye ake: Elia eba momo, ni asaɲ amefee le no fεε no ni amesumom, taake bo ni tamɲa ye ehewom le. **Mat. 11,14. †1 Maɲ. 19,2. 10.*

(11-29. *Mat. 17,14-21. Luk. 9,37-42.*)

¹⁴Ni beni amebashe ekaselom le gom le, amena mei pii ye amehie, ke woloɲmālo le ni amemiibibii amehie nii.

¹⁵Ni amrom ni asafo le fεε na le le, efee ame naakpεε, ni amesha foi keba gom amebafla le.

¹⁶Ni ebi woloɲmālo le ake: Meni nyebibiiom ame?

¹⁷Ni mei le aterj mom kome here le no ni ekee: Tsomom, mike mibi ni momom momui gom emli ba gom.

¹⁸Ni he fεε he ni emom le ye le, etsiom le etswaa shi, ni enaa kwεom afui, ni ekpεom enyanyomji ashishi, ni etāa loo; ni mikεε okaselom le ni amefā le le; amenyεεε.

¹⁹ Shi eto he ekee amɛ ake: Oo yinɔbii ni heee yee! mɛɛ beyinɔ mike nye aahi shi keyashi? mɛɛ beyinɔ mahienye keyashi? Nyɛke le abaa miɲɔɔ!

²⁰ Ni amɛke le ba eɲɔɔ. Ni beni ena le le, amrɔ le mumɔ le hã eshɔ kwekweekwe, ni egbee shikpɔɲ, ni ekoklo shi, ni enaa kwɛ afui.

²¹ Ni ebi etsɛ le ake: Mɛɛ beyinɔ ene bɔi le feemɔ? Ni ekee le ake: Keje egbekɛbiashi;

²² ni kpitiokpitio eshɛɔ le eɓɔɔ la mli ke nui amlɪ, koni ekpãtã ehie; shi kɛle keji ooonye nɔ ko ofee le, musuɲ atsɔɔ ye wɔhe ni ofee he eko ohã wɔ!

²³ Shi Yesu keɛ le ake: No ji ke ooonye ohe oye keke le; *aaanye afee nii fiaa ahã mɔ ni heɔ yeɔ le! *11,23.

²⁴ Ni amrɔ le gbekɛ le tsɛ le bo ke ehie yaafonu ekee: Miihe miye, Nuɲtsɔ, ye obua *mihemɔkeyeli ni mibe le! *Luk. 17,5.

²⁵ Shi beni Yesu na ake asafo le hie foi kemiiaba eɲɔɔ le, eɓã mumɔ fɔɲ le yi ni ekee le ake: Bo mumɔ mumui ke toimulɔ, miifã o ake oje emli ni okabote emli dɔɲɲ!

²⁶ Ni eblɔ ni eshɔ kwekweekwe, ni eje emli; ni no tsɔ tamɔ gbonyo, ni mɛi pii keɛ hu ake egbo. 1,26.

²⁷ Shi Yesu mɔ enine shi, ni ewo enɔ, ni ete shi.

²⁸ Ni beni eba shĩa le, ekaselɔi le bi le ye afã ake: Mɛɛba wɔ le wɔnyɛɛ le wɔfã le?

²⁹ Ni ekee amɛ ake: Nɛke henɔ srɔto nɛɛ anyɛɛɛ le afã ye nɔ ko nɔ ko naa, ake ja ye sɔlemɔ ke ɲmaahile naa keke.

(30-32. Mat. 17,22. 23. Luk. 9,43-45.)

³⁰ Ni amɛje jei ni amɛyatsɔ Galilea; ni esumɔɔɔ ake mɔ ko ale.

³¹ Shi etsɔɔ ekaselɔi le ni ekee amɛ ake: Ake gbɔmɔ bi le aaawo gbɔmɛi adɛɲ, ni amɛgbɛ le, ni beni agbɛ le sɛɛ le eeete shi ye gbi ni ji gbi etɛ le no. 8,31; 10,32-34.

³² *Shi amɛnaaa nakai wiemɔ le naa, ni amɛmiishe gbeyei hu ake amɛabi le. *Luk. 18,34.

(33-50. Mat 18,1-9. Luk. 9,46-50.)

³³ Ni *eba Kapernaum. Ni beni eyɔɔ shĩa le, ebi amɛ ake: Mɛni sane nyɛye ye nyɛtɛɲ ye gbɛ le nɔ le? *Mat. 17,24.

³⁴ Shi amɛtswaaa amɛdaaɲ; ejaake gbɛ le nɔ le amɛye sane ye amɛtɛɲ ake, namɔ ji agbo fe fɛɛ.

³⁵ Ni eho eta shi, ni etsɛ mɛi nyɔɲma ke enyɔ le, ni ekee amɛ ake:

Ke mō ko mitao kleŋkleŋ mō atsōo le, eetsōo mei fēe sēekpelō ke mei fēe tsulō. *10,44.*

³⁶Ni eŋōō gbeke bibioo ko ni eke le damō ameteŋ, ni *eloo le atuu, ni ekeē ame ake: **10,16.*

³⁷Mō fēe mō ni ŋōō nēke gbekēbii bibii nēe atēŋ mō kome ye migbei anō le, eŋōō mi; ni mō ni ŋōō mi le, jee mi eŋōō, shi moŋ mō ni tsu mi leŋ. *Mat. 10,40.*

³⁸Shi Yohane here le nō ekeē: Tsōōlō, wōna mō ko ni ke ogbei fāa daimonioi, ni wōtsi le gbe, ejaake enyieēē wōsēē. *4 Mose 11,27. 28.*

³⁹Shi Yesu keē: Nyekatsia le gbe; ejaake *mō ko be ni eke migbei aaatsu hewalē nitsumō ko ni eenye mihe efōŋ ewie oya. **1 Kor. 12,3.*

⁴⁰Ejaake mō ni etee shi ewooō wō le, efata wōhe. *Mat. 12,30.*

⁴¹Ejaake mō fēe mō ni aaahā nyē nu kpulu kome nyēnu ye migbei nō, ake ni Kristo nii ji nyē hewō le, lēleŋ, miikeē nyē ake, enyōmōwo eŋmeŋ le. *Mat 10,42.*

⁴²Ni mō ni aaatōtō mei bibii nēē ni heō minō yeō le atēŋ mō kome nane le, faŋ nō ni aŋō wie akō ekue, ni ayashe le afō ŋshōŋ.

⁴³Ni ke onine miitōtō onane le, foo; faŋ nō ni okē nine kome bote wala mli fe nō ni okē niji enyō atee gehena mli, ye la ni gbooo le mli le *Mat. 5,30.*

⁴⁴[he ni amegōgōmi le gbooo, ni amela le hu ahāaa egbo le]. *Yes. 66,24.*

⁴⁵Ni ke onane miitōtō onane le, foo; faŋ nō ni okē nane kome bote wala mli fe nō ni ohie naji enyō ni aaashe

o afō gehena mli, ye la ni gbooo le mli le

⁴⁶[he ni amegōgōmi le gbooo, ni amela le hu ahāaa egbo le]. *K. 44.*

⁴⁷Ni ke ohieŋmei miitōtō onane le, fā oshe ofō; faŋ nō ni okē hiŋmei kome bote Nyōŋmō Maŋtseyeli le mli fe nō ni ohie hiŋmeii enyō ni aaashe o afō la gehena le mli le, *Mat 5,23.*

⁴⁸he ni amegōgōmi le gbooo, ni ni amela le hu ahāaa egbo le. *K. 44. 46.*

⁴⁹Ejaake mō fēe mō le, ake la aaawo le ŋoo, ni *afōle fēe afōle hu, ŋoo aaawo le. **3 Mose 2,18.*

⁵⁰Nō ko kpakpa ji ŋoo; shi keji ŋoo naanu gbo le, menī nyekēaaawo le ŋoo dōŋŋ? Nyehāa ŋoo ahia nyemli, ni nyehia shi ye hejōle mli ye nyeteŋ! *Mat. 5,13. Luk. 14,34. Kol. 4,6.*

Yitso 10

(10,1-12. Mat 19,1-9.)

¹Ni ete shi keje jei ni *eyiŋ etee Yudea niiaŋ, ke Yordan sēegbe. Ni mei pii babua amēhe naa ekōŋŋ ye ehewō, ni etsōō amē nii ekōŋŋ, taake bō ni efōō feemō le. **9,33.*

²Ni Farisifoi le ba eŋōō amēbabi le ake: Ani nuu ye hegbe ake eshwieō eŋa? amēkēmiitsō enaa.

³Shi ehēre nō ekeē amē ake: Mēē kitā Mose wo nyē?

⁴Ni amēkeē: Mose hā hegbe ake aŋma shwiēmō wolo ni ashwie le. *5 Mose 24,1. Mat. 5,31. 32.*

⁵Ni Yesu here nō ni ekeē amē ake: Nyetsuiwalē hewō eŋma nēke kitā ehā nyē;

⁶ shi keje jehbɔɔ shishijee lɛɣ lɛ, nuu ke yoo Nyɔɣmɔ bɔ amɛ. *1 Mose 1,27.*

⁷ Ene hewɔ lɛ nuu aaashi etse ke enye, ni eekpete eɣa he; *1 Mose 2,24.*

⁸ ni amɛyi enyɔ lɛ fɛɛ amɛaatsɔ heloo kome; bele agbene amɛjee mei enyɔ dɔɣɣ, shi moɣ heloo komeɣ;

⁹ no hewɔ lɛ nɔ ni Nyɔɣmɔ eɣɔ-tsa lɛ, gbɔmɔ akagbla mli.

¹⁰ Ni beni amɛyɔɔ shɩa lɛ, ekaselɔi lɛ bi lɛ ekonɣ ye nakai sane lɛ nɔɣɣ hewɔ.

¹¹ Ni ekee amɛ ake: Mɔ fɛɛ mɔ ni shwieɔ eɣa ni eyawɛɔ mɔ kroko lɛ, eje esɛɛ efite gblã. *Luk 16,18.*

¹² Ni keji yoo shwie ewu ni eyagbã mɔ kroko lɛ, efite gblã.

(13-16. *Mat 19,13-15. Luk. 18,15-17.*)

¹³ Ni amɛke gbekɛbii bibii ba eɣɔɔ, koni etra amɛhe; shi ekaselɔi lɛ nyafii mei ni hole amɛ keba lɛ.

¹⁴ Shi beni Yesu naa lɛ, edɔ lɛ, ni ekee amɛ ake: Nyɛhãa gbekɛbii lɛ abaa miɣɔɔ, ni nyekatsɩa amɛ gbe; ejaake menɛɛmei anɔ ji Nyɔɣmɔ Maɣtseyeli lɛ.

¹⁵ Lɛɛɛɣ, miikɛɛ nyɛ ake: Mɔ fɛɛ mɔ ni hee Nyɔɣmɔ Maɣtseyeli lɛ tamɔ gbekɛ bibioo lɛ, eboteɣ mli kwraa. *Mat 18,3.*

¹⁶ Ni eloo amɛ atuu, ni eɣɔ eniji eshwie amenɔ, ni eɣɔ amɛ. *9,36.*

(17-31. *Mat 19,16-30. Luk. 18,18-30.*)

¹⁷ Ni beni eje kpo eyaa gbe lɛ nɔ lɛ, mɔ ko hiɛ foi kebanina lɛ ni ebakula

ehie, ni ebi lɛ ake: Tsɔɔlɔ kɣakpa, mɛni mafɛɛ ni mana naanɔ wala?

¹⁸ Ni Yesu keɛ lɛ ake: Mɛɛba otseɔ mi mɔ kɣakpa? Mɔ kɣakpa ko be ake ja Nyɔɣmɔ kome keke.

¹⁹ Nto ole kitãi lɛ: *Kaafite gblã, kaagbe gbɔmɔ, kaaju, kaaye amale odase, kaashishiu mɔ; wo otse ke onye! **2 Mose 20,12-17.*

²⁰ Shi ehere nɔ ekee lɛ ake: Tsɔ lɛ, miye enɛɛmei fɛɛ nɔ keje miblahiiɣ.

²¹ Ni Yesu kwe lɛ ni esumɔle, ni ekee lɛ ake: Eshwe o nɔ kome: yaa ni oyahɔɔ nii fɛɛ ni oyɔɔ, ni oɣɔ hã ohiafoi, ni oona jwetri ye ɣwei; ni *owo seɣmɔtso lɛ ni oba obanyie misɛɛ. **8,34. Mat. 10,38.*

²² Shi efee yɔɔ ye nakai wiemɔ lɛ hewɔ, ni eyiɣ etee ke dɔle, ejaake eye nii babao.

²³ Ni Yesu kwe ehewɔ kekpe ni ekee ekaselɔi lɛ ake: Nto nyɛna bɔni ewa hã niitsemɛi ake amɛaabote Nyɔɣmɔ Maɣtseyeli lɛ mli!

²⁴ Ni kaselɔi lɛ ahe jɔ amɛhe ye ewiemɔi lɛ ahewɔ. Shi Yesu here nɔ ekonɣ ni ekee amɛ ake: Bii, nto nyɛna bɔ ni ewa hã *mei ni ɣɔɔ amɛhie amɛfɔɔ nii nɔ lɛ ake amɛaabote Nyɔɣmɔ Maɣtseyeli lɛ mli! **Lal. 62,11. 1 Tim. 6,17.*

²⁵ Ejraa hãaa yoma ake eeetsɔ abui hiɣmei mli, tamɔ bɔni jraa hã niitsee ake eebote Nyɔɣmɔ Maɣtseyeli lɛ mli lɛ.

²⁶ Ni amɛnaa kpe amɛhe naakpa ni amɛkee lɛ ake: Bele namɔ yiwala aaanye ahɛre mɔ?

²⁷Ni Yesu kwe amehie ni ekee: Gbamei agbefan le anyer ene afee, shi Nyongmo gbefan le aanyee; ejaake aanyee nii fiae afee ye Nyongmo gbefan.

²⁸Ni Petro boi le keemo ake: Naa, wo le woshi nii fiae ni wobanyie ose.

²⁹Yesu kee: Leele, miikere nye ake: Mo ko be ni eshi shia loo nyemimeihii loo nyemimeiyei loo tse loo nye loo na loo bii loo abooi ye mi ke sanekpakpa le hewa,

³⁰ni enan shiai ke nyemimeihii ke nyemimeiyei ke nyemei ke bii ke abooi toi oha ye bee nee bee nee mli beebe, ke yiwale hu, ni jeri ni baaba ler hu eeena naano wala.

³¹Shi klerklerbii pii aaatsomo seekpeloi, ni seekpeloi aaatsomo klerklerbii.

(32-34. Mat. 20,17-19 Luk. 18,31-34.)

³²Ni amenyie gbe kemiiya Yerusalem; ni Yesu nyie amehie, ni amehie ejoo amehie, ni amenyie esee ni amemiishe gbeyei. Ni eno mei nyongma ke enyo le ekojer ketee afaa, ni ebdoi ame *no ni baaba eno le keemo ake: *9,31.

³³Naa, wamiiya Yerusalem, ni aano gbomo bi le awo osafonukpai le ke wologmaloi le aderi, ni ameaabu gbele fa, ni ameaano le ameha wonaloi le;

³⁴ni ameaaye ehe feo, ni ameke kplebi aayii le, ni ameaafee lajoo ameaashwie ehe, ni amegbe le; ni eno gbi etee le eeete shi ekojer.

(35-45. Mat. 20,20-28.)

³⁵Ni Yakobo ke Yohane, Zebedeo bii le, ba enoo amebakere: Tsolo, wamiisumo ake, no ni wobaaba o nee, ofee oha wo.

³⁶Ni ekee ame ake: Meni nyesumo ake mifere mihã nye?

³⁷Ni amekere le ake: Ha wo hegbe koni woteri mo kome ata onlinejuro no ni mo kome hu ata obeku no ye onumnyam le mli.

³⁸Shi Yesu kee ame ake: Nyeleee no ni nyebio le; ani nyeaanye *kpulu ni mibanu le nyenu, aloo nyeaanye ni ake fmibaptisimo le abaptisi nye?

*14,36. †Luk. 12,50.

³⁹Ni amekere le ake: Wonyee. Shi Yesu kee ame ake: *Kpulu ni mibana le, nyeaanu, ni baptisimo ni akeabaptisi mi le, akeabaptisi nye mojer; *Bof. 12,2. Kpoj. 1,9.

⁴⁰shi mininejuro ke mibeku no tramo le jee minojer ni migohaa, shi mojer mei ni asaa ato le anojer.

⁴¹Ni beni mei nyongma le nu le, amemli boi Yakobo ke Yohane lawoo.

⁴²Shi Yesu tse ame keba enoo, ni ekee ame ake: Nyeele ake mei ni abuo ame maji le anoyeloi le yeo ameno

nurjtsɔ, ni ameteŋ agboi le ye ameno hewale. *Luk. 22,25-27.*

⁴³ Shi nye le, ebe nye nakai; shi moŋ mɔ feɛ mɔ ni taoɔ agbo atsɔ ye nyeteŋ le, eeetsɔ mɔ ni aaasumɔ nye; *9,35.*

⁴⁴ ni mɔ ni taoɔ nyeteŋ onukpa atsɔ le, eeetsɔ mei le fɛɛ tsulɔ,

⁴⁵ Ejaake gbɔmɔ bi le hu baa koni asɔmɔ le; shi sɔmɔ moŋ eba, koni eŋɔ esusuma ehã ye mei pii akpɔmɔ hewɔ.

(46-52. Mat. 20,29-34. Luk. 18,35-45.)

⁴⁶ Ni ameshe Yeriko. Ni beni eke ekaselɔi le ke asafɔ yuu je Yeriko ameyaa le, Bartimeo, shwilafɔ le, ni ji Timeo bi le, ta gbɛjɛgbɛ le toi eeesisɛ.

⁴⁷ Ni beni enu ake Yesu Nazarenyo leŋ le, ebɔi blɔmɔ ni ekee: Yesu, David bi, naa mi mɔbɔ!

⁴⁸ Ni mei pii fãmɔ le ake ebu enaa. Shi eblɔ babaoɔ moŋ fe tsutsu le ake: David bi, naa mi mɔbɔ!

⁴⁹ Ni Yesu wa damɔ shi, ni ekee: Nyetseɛ le kebaa! Ni ametse shwilafɔ le ni amekɛɛ le ake: Na tsui, tee shi, eetse o!

⁵⁰ Ni eshe etade le efɔ, ni ete shi ni eba Yesu ŋɔɔ.

⁵¹ Ni Yesu keɛ le ake: Meni otaoɔ ake mifeɛ mihã o? Ni shwilafɔ le keɛ le ake: Rabuni, ake mana nii.

⁵² Ni Yesu keɛ le ake: Yaa, ohemɔkeyeli le etsa o. Ni amrɔ le nɔŋŋ le ena nii, ni enyie esɛɛ ye gbe le nɔ.

Yitso 11

(11,1-10. Mat. 21,1-9. Luk. 19,29-38. Yoh. 12,12-16.)

¹ Ni beni amekɛɛ amɛberŋkeɔ Yerusalem ni ameshe Betfage ke Betania ye Mugɔŋ le he le, etsu ekaselɔi le atɛŋ mei enyɔ

² ni ekee amɛ ake: Nyeyaa akrowa ni tua nyehie le mli, ni jei ni nyɛaashe pɛ le nyɛaana tejibi ni aŋmɔ le shi, ni mɔ ko mɔ ko tako enɔ dã; nyɛfenea le kebaa.

³ Ni keji mɔ ko keɛ nye ake: Meni nyɛfɛɔ nɛɛ? le, nyekɛa ake: Ehe miihia Nurjtsɔ le; shi etsɛŋ ni ake le aaba ekoyŋ. *14,14.*

⁴ Shi ametee ni ameyana tejibi le ni aŋmɔ le shi ye agbo naa ye blohu leŋ, ni amɛfene le.

⁵ Ni mei ni damɔ jei le atɛŋ mei komɛi keɛ amɛ ake: Meni nyɛfɛneo tejibi le nyɛyafeɛ?

⁶ Ni amekɛɛ amɛ bɔ ni Yesu keɛ amɛ le, ni amɛŋme amɛ gbɛ.

⁷ Ni amɛke tejibi le ba Yesu ŋɔɔ, ni amɛŋɔɔ ametadei ameshwie enɔ, ni eho eta enɔ.

⁸ Ni mei pii ŋɔɔ ametadei amɛhahaa gbɛ le nɔ; ni mei komɛi hu flɔ tsei aniji ni amɛŋɔshwie gbɛ le nɔ.

⁹ Ni mei ni nyie hie ke mei ni nyie sɛɛ le blɔ amɛke: Hosiana! “ajɔɔ mɔ ni baa ye Nurjtsɔ le gbɛi anɔ le!” *Lal.*

118,25. 26.

¹⁰ Ajɔɔ wɔtse David Maɔtseyeli ni baa ye Nuɔtso le gbei no le! Hosiana ye ɔwei floflo!

(11-24. Mat. 21,12-22. Luk 19,45-48.)

¹¹ Ni ebote Yerusalem ni etee solemowe le; ni beni ekwe jei nibii fee kekpe ni she gbekɛ le, eje jei, ni eke mei nyɔɔma ke enyo le tee Betania.

¹² Ni jetserenɔ, beni ameje Betania amɛbaa le, homɔ ye le.

¹³ Ni ena agbãmitso ko ye shɔɔɔ ni bai yɔɔ yi, ni etee eyakwe ake aleeno eeena no ko ye no lo. Ni beni eshe he le, enaaa no ko ake ja bai sɔɔɔ, ejaake agbãmiwoobe shɛko.

¹⁴ Ni yaje Yesu naa le ekɛɛ: Agbene mɔ ko yeɔ onɔ yibii dɔɔɔ keaatee naano! Ni ekaselɔi le nu. K. 20.

¹⁵ Ni ameshe Yerusalem, Ni Yesu tee solemowe le, ni ebɔi mei ni hɔɔ nii ke mei ni heɔ le shwiemɔ ye solemowe le, ni ebutu shikatsakelɔi le akplɔi le ke mei ni hɔɔ okpoi le asɛii le;

¹⁶ ni ɔmɛɛɛ gbe ake mɔ ko atere no ko ketsɔ solemowe le.

¹⁷ Ni etsɔɔ amɛ ake: Ani aɔmako ake: **“Aaatse miwe le jɛɔmaji fɛɛ*

a-Sɔlemowe”? shi nye le ɔnyekɛfee *“ɔjotswalɔi abu”!* *Yes. 56,7. † 7,11.

¹⁸ Ni osɔfonukpai le ke wolonmãlɔi le nu, ni amɛtao bɔni amɛaafee ni amɛkpãtã ehie; shi amɛmiishe le gbeyei, ejaake asafo le fee naa kpeɔ amɛhe ye enitsɔɔmɔ le hewɔ.

¹⁹ Shi ke she gbekɛ le, ejeɔ maɔ leɔ.

²⁰ Ni leebi maankpa, beni amɛhoɔ le, amɛna ake agbãmitso le enlã ke eshishifã fee. K. 14.

²¹ Ni Petro kai, ni ekɛɛ le ake: Rabi, naa, agbãmitso le ni olomɔ le enlã!

²² Ni Yesu here no ni ekɛɛ amɛ ake: Nyɛhea Nyɔɔmɔ nyɛyea!

²³ Ejaake leleɔ, miikɛɛ nye ake: *Mɔ ni aaakɛɛ gɔɔ nɛɛ ake: Fã ni oyagbee ɔshɔɔ! ni ejɛɛɛ ɔwane ye etsui mli, shi moɔ ehɛɔ eyeɔ ake no ni ekɛɛ le afee le, afee no ni ekɛɛ le fɛɛ ahã le. *Mat. 17,20.

²⁴ No hewɔ le miikɛɛ nye ake: *Nii abɔ fɛɛ ni nyekpaa he fai ye nyɛsolemɔ mli le, nyɛhea nyɛyea ake nyɛaana, ni aaɔɔhã nyɛ. *Mat. 7,7. Yoh. 14,13.

²⁵ Ni be fee be ni nyɛdamɔ shi nyɛsoleɔ le, ke nyɛkɛ mɔ ko ye sane ko le nyɛɔɔ faa le, koni nyɛɔwei-Tse le hu aɔɔ nyɛtɔmɔi le afa nyɛ. Mat. 5,28.

²⁶[Shi ke *nye le nyeha faa le, nye-tse ni yaa hwei le hu ehah nyetomoi le efaah.] *Mat. 6,14. 15.

(27-33. Mat. 21,23-27. Luk. 20.1-8.)

²⁷Ni ameba Yerusalem ekohh. Ni beni enyie salemawe le, osafonukpai le ke wolonmaloi le ke onukpai le ba ehah

²⁸ni amebakere le ake: Mee hegbe oyo hewo ofeo neke nibii nee? ni namo hao neke hegbe nee ni okefeo neke nibii nee?

²⁹Shi Yesu here no ni ekee ame ake: Mi hu mabi nye sane kome ni nyeha mi hetoo, koni mi hu matsoo nye no hegbe ni mikefeo nii nee.

³⁰Yohane baptisimo le, hwei eje, loo gbomei adeh eje? Nyehaa mi hetoo!

³¹Ni ame sahh ameke amehhe yihi ake: Keji wakere ake eje hwei le, eekere wo ake: Mee hewo ni nyehere le nyeyere mo?

³²Ni keji wakere ake eje gbomei adeh le, — amemiishe mah le gbeyei: ejaake mei fee buo Yohane gbaloleleh.

³³Ni amehere no ameke Yesu ake: Woleree. Ni Yesu here no ni ekee ame ake: Bele mi hu mitsoo nye no hegbe

ni miyoo hewo ni mifeo neke nibii nee mo.

Yitso 12

(12,1-11. Mat. 21,33-46. Luk. 20,9-19.)

¹Ni Yesu ke ame boi wiemo ye abebuahi amla ake: Nuukoo fee *waintrom, ni efo afabaah ewo he, ni etsa wainbu ye mli, ni etswa mo; ni ekehaha huloi apaayeli, ni edom. *Yes. 5,1. 2.

²Ni beni shee bee le, etsu tsuloo ko ketee huloi le aha, koni eyaah waintrom le mli yibii le eko ye huloi le adeh keba.

³Shi ame le amemo le ni ameyi le, ni ameshwie le eflo.

⁴Asaah etsu tsuloo kroko hu ketee amehoo, ni ametswia le tei ni amejwraah eyi, ni ameshwie le ke hiegle.

⁵Ni asaah etsu mo kroko ekohh, ni le le amegbe le; ke mei krokomei pii hu, ni ameyiyii mei komei, ni amegbegbee mei komei.

⁶Agbene eye binuu kome ni esumoo, ni naagbee le etsu le hu amehoo ekee: Ame hie aasoo mibi le.

⁷Shi neke okwaafoi nee kekere amehhe ake: Niyelo le ne; nyebaa ni

nyehãa wɔgbea le, ni egboshinii le
atsɔ wɔnɔ!

⁸Ni amemɔ le ni amegbe le, ni
*amewo le ye waintrom le mli
ameshe amefɔ. *Heb. 13,12.

⁹No hewɔ le te waintrom tse
le aaafee tɛɛɛ? Eeeba ebakpãã
neke okwaafɔi nee ahie, ni eeeɔ
waintrom le ehã mei krokomei
apaayeli.

¹⁰Ani nyekaneko neke ɣmale nee:
“Te le ni tsutswalɔi le she fɔ le, no
nɔɲɲ etsɔ kɔɲɛ; Lal. 118,22. 23.

¹¹Nunɲtsɔ le deɲ ene je ni eye
naakpɛɛ ye wɔhiɲmeiiɲ?”

¹²Ni amemiitao le amemɔ, shi
amemiishe asafo le gbeyei; ejaake
amele ake amehewo eba neke abe
nee. Ni ameshi le ametee.

(13-17. Mat 22,15-22. Luk. 20,20-26.)

¹³Ni ametsu Farisifoi le ke
*Herodebii le atɛɲ mei komɛi keba
eɲɔ, koni amebamɔ enaa enyɔɲ ye
wiemɔ mli. *3,6.

¹⁴Shi beni amɛba le, amekɛɛ le ake:
Tsɔɔlɔ, wɔle ake anɔkwafɔ jio, ni
okpaaa gbɔmei amlɔ; ejaake okwɛɛ
gbɔmei ahieɲ tsei anɔ, shi moɲ otsɔɔ
Nyɔɲmɔ gbɛ le ye anɔkwale mli: Ani
eja ake atsua onia ahãa Kaisare, aloo
ejaaa? Wɔhã, loo wɔkahã?

¹⁵Shi ni eyoo amesatofeemɔ le,
ekɛɛ amɛ ake: Mɛɛba nyetsɔɔ minaa?
Nyeke denario le abaa, ni makwea.

¹⁶Ni amekɛba. Ni ekɛɛ amɛ ake:
Namɔ mfoniri ke nɔɲmã le ne? Ni
amekɛɛ le ake; Kaisare nɔɲ.

¹⁷Ni Yesu here nɔ ni ekɛɛ amɛ ake:
Nyɛɲɔa *Kaisare nii nyehãa Kaisare,
ni nyɛɲɔa Nyɔɲmɔ nii nyehãa
Nyɔɲmɔ. Ni amehie fee amɛ yaa ye
ehewɔ. *Rom. 13,7.

(18-27. Mat 22,23-33. Luk. 20,27-38.)

¹⁸Ni Sadukifoi ni keɔ ake
gbohiiashitee ko be le hu ba eɲɔ, ni
amɛbabi le ake:

¹⁹Tsɔɔlɔ, Mose *ɣmaa hã wɔ ake:
“Ke mɔ ko nyemi gbo, ni eshi eɲa, ni
eshiii bii le, enyemi le aɲɔ eɲa le, ni
ewo shwiei ehã enyemi le.” *5 Mose 25,5.
6.

²⁰Agbene nyemimeɛi kpawo hi shi;
ni onukpa le wie yoo, ni beni egbo le,
eshiii bi;

²¹ni mɔ ni ji enyɔ le hu ɲɔ le, ni
egbo, ni le hu eshiii bi ko ye esɛɛ; ni
mɔ ni ji etɛ le hu nakai nɔɲɲ.

²²Ni mei kpawo le fɛɛ ke le hi shi,
ni ameshiii bii ye amesɛɛ. Ni amɛ fɛɛ
amesɛɛ le yoo le hu bagbo.

²³Bele gbohiiashitee le mli, beni
ameaatee shi le, amɛteɲ namɔ ɲa
eeetsɔ, ejaake mei kpawo le fɛɛ ywe
le?

²⁴Ni Yesu here nɔ ni ekɛɛ amɛ ake:
Ani jeeɛ ɣmaleɛi le ke Nyɔɲmɔ hewale
le ni nyeelee le hewo nyetsɔɔ nee?

²⁵Ejaake beni ameaatee shi keaaje
gbohii atɛɲ le, ameyweɲ yei, ni asan
amegbãɲ; shi moɲ ameaatamɔ ɲwei
bɔfoi.

²⁶Shi gbohii le, akɛni amɛteɔ shi
ekonɲ le, ani nyekaneko ye *Mose
wolo le mli, ye ɲmeitso le he, bɔni

Nyõhmo kɛɛ lɛ akɛ: “Mi lɛ, Abraham Nyõhmo kɛ Isak Nyõhmo kɛ Yakob Nyõhmo ji mi” lɛ? **2 Mose 3,2. 6.*

²⁷ Nyõhmo jeeɛ gbohii a-Nyõhmo, shi hiekãaloi moŋ a-Nyõhmo ji lɛ. No hewã lɛ nyemiitã babao.

(28-34. *Mat. 22,34-40. Luk. 20,39. 40. Luk. 10,25-28.*)

²⁸ Ni woloŋmãlɔi lɛ atɛŋ mã kome ni nu akɛ amɛmiibibii sane lɛ hu ba, ni beni ena akɛ ehã amɛ hetoo jogbaŋŋ lɛ, ebi lɛ akɛ: Te nã ni ji kitãi lɛ atɛŋ kɛŋkɛŋ nõŋ?

²⁹ Shi Yesu here lɛ nã akɛ: Kitãi lɛ fɛɛ atɛŋ kɛŋkɛŋ nã ji enɛ: **“Bo toi, Israel! Nuŋtsã, wã-Nyõhmo lɛ, Nuŋtsã kome ni; *5 Mose 6,4. 5.*

³⁰ ni suãmã Nuŋtsã o-Nyõhmo lɛ kɛ otsui fɛɛ kɛ osusuma fɛɛ kɛ ojwɛŋmã fɛɛ kɛ onyemã fɛɛ!” Enɛ ji kɛŋkɛŋ kitã.

³¹ Ni nã ni ji enyã lɛ tamã no: **“Suãmã onaanyo tamã bõni osumã bo diɛŋtsɛ ohe.”* Kitã ko bɛ ni fɛ enɛɛmɛi. **3 Mose 19,18.*

³² Ni woloŋmalɔ lɛ kɛɛ lɛ akɛ: Ojogbaŋŋ, tsõõlɔ! anõkwale okɛɛ akɛ Nyõhmo kome pɛ yɛ, ni Nyõhmo ko bɛ, ja lɛ kɛkɛ lɛ;

³³ ni lɛ suãmã kɛjɛ tsui fɛɛ kɛ nilee fɛɛ kɛ susuma fɛɛ kɛ nyemã fɛɛ mli, kɛ naanyo suãmã tamã bõni mã sumã lɛ diɛŋtsɛ ehe lɛ, **efe shãã afõlei kɛ afõlei fɛɛ. *1 Sam. 15,22.*

³⁴ Ni beni Yesu na akɛ eto bee yɛ nilee naa lɛ, ekɛɛ lɛ akɛ: *Oke

Nyõhmo Maŋtseyeli lɛ tɛŋ jekɛɛɛ. Ni mã ko mã ko ekaa lɛ sane ko bimã dõŋŋ. **Bõf. 26,27-29. (35-37. Mat. 22,41-46 Luk. 20,41-44.)*

³⁵ Ni beni Yesu tsõõ nii yɛ sɔlemãwe lɛ, ewo enaa nã ni ekɛɛ: Te tɛŋŋ ni woloŋmãlɔi lɛ kɛã akɛ Kristo lɛ David biŋ lɛ?

³⁶ Ejaake *David diɛŋtsɛ kɛɛ tɛŋ Mumã Krõŋkrõŋ lɛ naa akɛ: “Nuŋtsã lɛ kɛɛ mi-Nuŋtsã lɛ akɛ: Ta mininejurã nã keyashi beyinã ni maŋã ohenyelɔi mafɛɛ onaneshishi maŋŋoo!” **Lal. 110,1. †2 Sam 23,2.*

³⁷ Kɛ David diɛŋtsɛ tɛã lɛ Nuŋtsã lɛ, te tɛŋŋ ni eji ebi mã?

(38-40. *Mat. 23,1-39. Luk. 20,45-47.*)

³⁸ Ni mei babao bole toi kɛ miishɛɛ. Ni ekɛɛ amɛ yɛ enitsõãmã lɛ mli akɛ: Nyehie ahia nyehɛ nã yɛ woloŋmãlɔi lɛ ahewã, mei ni sumã atadei wuyaa woo kɛ nyiemã, kɛ jra nã ŋamõi,

³⁹ kɛ onukpai ashitramõhei yɛ kpeehei lɛ, kɛ okplõ yitso tamã yɛ niyenii ashi;

⁴⁰ mei ni miiõ yɛi okulafõi aaafɛ, ni lakpatoo hewã lɛ amesolɛã sãlemõi kakadãji: mɛnɛɛmɛi afõbuu lɛ aaafɛ nine!

(41-44. *Luk 21,1-4.*)

⁴¹ Ni Yesu yata *shikatoohɛ lɛ ŋlɛnã ni ekwɛã bõni mei lɛ ŋõõ shika woã shikatoohɛ lɛ mli. Ni niiatɛmɛi pii ŋõõ babao woã mli. **2 Maŋ 12,10.*

⁴² Ni yoo kulafo ohiafo ko hu ba, ni eke leptoi enyɔ ni naa shiɔ tsaakpoo bawo mli.

⁴³ Ni etse ekaselɔi le keba ni ekee ame ake: Leleɛɛ, miikee nye ake: Neke kulafo ohiafo nee ke pii ewo mli fe mei fee ni ke eko ebawo shikatoohɛ le mli le.

⁴⁴ Ejaake mei le fee le, nɔ ni amena ni eteke nɔ le eko amekɛbawo mli; shi mɔne le, nɔ ni eyɔ ye ehia mli ni ekeleɔ ehe le fee ekɛbawo mli nee. 2 Kor. 8,12.

Yitso 13

(13. Mat 24. Luk. 21,5-36.)

¹ Ni beni eje kpo ye sɔlemɔwe le, ekaselɔi le atɛɲ mɔ kome kee le ake: Tsɔɔlɔ, kwe tei kome kome ke tsui kome kome!

² Ni Yesu here nɔ ni ekee le ake: Oona neke tsui kpetɛɲkplei nee? Ashiɲ tɛ kome ye ekroko nɔ ni atsiɲ atswaɲ shi.

³ Ni beni eta shi ye Mugɔɲ le nɔ ye sɔlemɔwe le ɲlenɔ le, Petro ke Yakobo ke Yohane ke Andrea bi le ye afã ake:

⁴ Tsɔɔmɔ wɔ be mli ni afee nii nee, ke be mli ni nii nee fee kwa aaaba mli le he okadi.

⁵ Ni Yesu here ame nɔ ni ebɔi keemɔ ake: Nyekwea jogbanɲ koni mɔ ko akalaka nye.

⁶ Ejaake mei pii aaaba ye migbei anɔ, ni amɛaakee ake: Miɲ! ni amɛaalaka mei pii.

⁷ Shi ke nyenu tai ke tai asaji ahe le, nyekahaoa; ejaake ja neke nibii nee ba kɛ moɲ, shi naagbee le sheko.

⁸ Shi maɲ aaate shi awo maɲ, ni Maɲtseyeli aaate shi awo Maɲtseyeli, ni shikpɔɲhosomɔi aaaba ye hei srɔtoi, ni hɔji ke haomɔi aaaba. Enɛemei ji kɔɔmɔi abɔimɔ.

(9-13. Mat. 10,17-22. Luk. 21,12-17.)

⁹ Shi nye le nyɛlea nyɛhe nɔkwemɔ; ejaake amɛaɔɲɔ nye keaatee gwabɔi amli, ni aaayi nye ye kpeehei le, ni ake nye aaadamɔ lumɛi ke maɲtsemɛi ahie ye mihewɔ, koni ake ye ame odase.

¹⁰ Ni ja ashie sanekpakpa le atsɔɔ jeɲmaji fee dã. 16,15

¹¹ Shi ke amɛkpla nye ketee amɛyahã le, nyekahaoa nyɛhe nyɛtoa ye nɔ ni nyɛaawie hewɔ, ni asaɲ nyekayea he ɲkɔmɔ; shi moɲ nɔ ni akeaaahã nye ye nakai ɲmlɛtswaa le nɔ le, no nyɛwiea; ejaake jee nye nyɛwieɔ le, shi moɲ Mumɔ Krɔɲkrɔɲ le ni.

¹² Shi nyemi aaarḡ nyemi ahã gbele, ni tse hu aaarḡ bi ahã; ni bii aaate shi awo amefoloi, ni ameaarḡ amē amehã, ni agbe amē.

¹³ Ni mei fēe aaanyenyē yē migbei ahewo; shi mo ni hiēo mli kewulaa shi le, aaahere eyiwala.

¹⁴ Shi ke nyena *amanfō nihiinii le ni gbalō Daniel wie he le ake eman he ni esaaa ake emaa le (†mo ni kaneō le hã ni eyoo sē!), no le mei ni yōo Yudea le ajo foi aya goji le anō; *Dan. 9,27. †Dan 12.4. 10.

¹⁵ ni mo ni yōo tsu yiteḡ le akakpleke shi eba shĩa, aloo ni ebote shĩa eyako nō ko;

¹⁶ ni mo ni yōo ḡmōshi le ekaku esēe eyako etade,

¹⁷ Shi mihã mei ni hiē musu ke mei ni hãa fufō yē nakai gbii le amlī le, kpoo!

¹⁸ Shi nyesōlea koni nyē foijee le akaba yē fēibe mli!

¹⁹ Shi nakai gbii le amlī le *amanehulu aaaba ni anako nō dã keje jeḡ ni Nyōḡmō bō le shishijee mli aaahuu kebashi ḡmeneḡmene, ni asarḡ anarḡ no dōḡḡ. *Dan. 12,1.

²⁰ Ni ja Nuntso le fo gbii le anō, ke jee nakai le, ahereḡ heloo ko heloo ko yiwala; shi halamōbii ni ehala le ahewo le efo gbii le anō.

²¹ Ni no mli le, keji mo ko keē nyē ake: Naa, Kristo yē bie! loo: Naa, eye jei! le, nyekahea nyeyea.

²² Ejaake amale kristoi ke amale gbaloi aaate shi, ni ameaatsōō okadii ke naakpēnii, koni, keē aaaho le, amelaka halamōbii le tete.

²³ Shi nyē le nyekwea jogbarḡ; naa, mikēe nyē mito.

²⁴ Shi no gbii le amlī yē neke amanehulu nēe sēe le hulu hiē aaawo duḡ, ni nyōḡtsere hu kpeḡ,

²⁵ ni ḡwei ḡulami le aaatsere atswia shi, ni aaahoso hewalei ni yōo ḡwei le.

²⁶ Keke le aaana gbōmō bi le ake eeba yē atatui le amlī ke hewale ke anumnyam babao.

²⁷ Keke ni eeetsu *ebofoi le, ni ameaabua ehalamōbii le anaa keaaje kōyōi ejwe le nō, keje shikpōḡ naagbeehe keyashi ḡwei naagbeehe. *Mat. 13,41.

²⁸ Nyekasea agbãmitso abe ni ebua le. Beni eniji le efrōke ni ebōi bai fumō le, nyēle ake latsaabe le eshe etã.

²⁹ Nakai nōḡḡ nyē hu, beni nyēaana ake neke nii nēe eba mli le, nyēnaaa nyēlea ake eshe agboi anaa tete etã.

³⁰ Leēleḡ, miikēe nyē ake: Yinō nēe hoḡ, ake ja nii nēe fēe eba mli dã.

³¹ ḡwei ke shikpōḡ baho aya; shi miwiemōi le hoḡ eyarḡ.

³² Shi no gbi le ke no ḡmlētswaa le mo ko leee; ḡwei bōfoi le hu leee, ni bi le tete leee, ja tse le kome keke.

³³ Nyekwea jogbarḡ, nyeshia kpe ni nyesōlea; ejaake nyēlee beyinō ni bee le sheō.

³⁴ Tamō *nuu ko ni edom eshi ewe, ni ehã etsuji le hegbe ke mo fēe mo nitsumō, ni efa agbonaakwelo le ake ebu. *Mat 25,14. Luk. 19,12.

³⁵ No hewō le nyesraa; ejaake nyēlee beyinō ni shiātse le baa:

ekole gbekε, loo nyɔɔŋ teŋ, loo wuɔgbεemɔ, loo leebi; *Luk. 12.38.*

³⁶ koni ekaba trukaa ebanina nye ake nyemiiwɔ.

³⁷ Shi nɔ ni mikeɔ nye nεε, mei fεε mikeɔ: Nyεsraa!

Yitso 14

(14,1. 2. *Mat. 26,1-6. Luk. 22,1. 2.*)

¹ Ni beni eshwe gbii enyɔ ni ayeɔ Hehoo kε akpiti gbijuro le, osɔfonukpai le kε woloŋmālɔi le tao bɔni amεaafεe ni amεmɔ le ŋaa mli ni amεgbe le.

² Shi amεke: Jεε gbijuro le nεεŋ, koni maŋ le akabu.

(3-9. *Mat. 26,6-13. Yoh. 12,1-8.*)

³ Ni beni eyɔɔ Betania yε Simon, kpitiyelɔ le, we le ni eta niyenii ashi le, yoo ko ni hiε alabastro tɔ ni nardo mu ŋmiiŋmi ni jra wa naakpa yɔɔ mli ba; ni ejwa alabastro tɔ le ni efɔse mu le eshwie eyiteŋ.

⁴ Shi mei komεi amli wo la yε ameteŋ ni amεke: Mεε hewɔ ni afite mu le nεke nεε?

⁵ Ejaake kule nεke mu nεε aaanye ahɔɔ ahe fe denarioi ohai etɛ ni aŋɔ hã ohiafoi. Ni amεwie ehe huhuuu.

⁶ Shi Yesu kεε: Nyεfɔa le hiemɔ; mεε hewɔ nyehaɔɔ le? Etsu nitsumɔ fεεfεo ehã mi.

⁷ Ejaake *ohiafoi le nyεke amε yε daa, ni be fεε be ni nyεsumɔɔ le nyεaanye amε ejuro nyefee; shi mi le, jεε daa mike nye aahi shi. ⁵ *Mose 15,11.*

⁸ Mɔnε le, nɔ ni enyε efεe nεε; etsɔ hiε ebafɔ migbɔmɔtso le mu eto mifuu.

⁹ Lεεleŋ, miikεε nye ake: He fεε he ni aaashie sanekpakpa nεε yε, yε je nεεŋ fεε le, aaatsi nɔ ni efεe nεε hu tã aŋɔkai le

(10. 11. *Mat. 26,14-16. Luk 22,3-6.*)

¹⁰ Ni Yuda Iskariot, mei nyɔŋma kε enyɔ le atεŋ mɔ kome le, yiŋ etee osɔfonukpai le aŋɔ, koni eyatsɔɔ amε esεεgbe.

¹¹ Shi amε le, beni amenu le, amenya, ni amεwo le shi ameto ake amεaahã le shika; ni tao bɔni eefεee ni ehã amenine ashe enɔ yε bee ni sa mli.

(12-16. *Mat. 26,17-19. Luk. 22,7-18.*)

¹² Ni akpiti gbii juji le amli kleŋkleŋ gbi le nɔ, beni agbeɔ Hehoo toobi le, ekaselɔi le bi le ake: Nεεgbe osumɔɔ ake woyasaa nii wɔto yε ni oye Hehoo le?

¹³ Ni etsu ekaselɔi le atεŋ mei enyɔ ni ekεε amε ake: Nyεyaa maŋ leŋ, ni nuu ko ni hiε nukpulu kε nye aakpe; nyenyiea esεε;

¹⁴ ni he ni eeeyabote le, nyεkea jei shiātse le ake: Tsɔ le le kεε: Nεεgbe gbɔiatoohe le ni mike mikaselɔi le baye Hehoo le yε mli le yɔɔ? *11.3.*

¹⁵ Ni eeetsɔɔnyε ŋwei asa kpetεŋkple ko ni awula mli ni asaale, nyεsaa nii nyεtoawɔ yε jei.

¹⁶ Ni ekaselɔi le yiŋ ameteε maŋ leŋ, ni ameyana bɔni ekεε amε le, ni amesaa Hehoo le ameto.

(17-25. Mat. 26,20-22 Luk.
22,14-23. Yoh 18,21-26.)

¹⁷ Ni beni she gbekε le, eke mei nyɔŋma ke enyɔ le tee jei.

¹⁸ Ni beni ametra shi ameyεɔ nii le, Yesu keε: Lεεleŋ, miikeε nye ake: Nye mei ni nyekemi yeɔ nii neε atεŋ mɔ kome baatsɔɔ misεεgbε.

¹⁹ Ni amebɔi ŋkɔmɔyeli ke le bimɔ ekomekome ake: Miŋ loo? ni mɔ ko hu bi le ake: Miŋ lo?

²⁰ Ni ehere nɔ ekεε amε ake: Nye mei nyɔŋma ke enyɔ le atεŋ mɔ komeŋ, mɔ nine ni ke minine kpeɔ ye kã le mli le.

²¹ Gbɔmɔ bi le miiya taake bɔni aŋma ye ehe le moŋ; shi kpoo hã mɔ ni tsɔɔ gbɔmɔ bi le sεεgbε le! faŋ nɔ ni anaaa afɔ nakai gbɔmɔ le.

²² Ni beni ameyεɔ nii le, Yesu ke aboloo, ni ejɔɔ nɔ, ni ekumɔ mli, ni eŋɔhã amε ni ekεε: Nyεhea, nyεyea, ene ji migbɔmɔtso le. *1 Kor. 11,23-25.*

²³ Ni ewo kpulu le, ni eda shi, ni eŋɔhã amε, ni amε fεε amenu eko.

²⁴ Ni ekεε amε ake: Ene ji milá ni ji kpãŋmɔ hee le nɔ le, ni aŋ shwie shi ye mei pii ahewɔ le.

²⁵ Lεεleŋ, miikeε nye ake minuŋ waintso yibii le eko dɔŋŋ keyashi

gbi nɔ ni manu le ehee ye Nyɔŋmɔ Marjtseyeli le mli.

(29-31. Mat. 26,30-35. Luk 22,31-34. 39.)

²⁶ Ni beni amela *yijiemɔ lala ko le, amεje kpo amεtee Mugɔŋ le he. *Lal. 113-118.

²⁷ Ni Yesu keε amε ake: Nyɔŋŋ neŋŋ le mihe sane bahã nye fεε nyenane atɔtɔ; ejaake aŋma ake: **“Matswa tookwelɔ le nɔ, ni toi le aaagbe ashwã.” *Zak. 13,7.*

²⁸ Shi *kẽle mishitee sεε le matsɔ nyehie keatee Galilea. **16,7.*

²⁹ Shi Petro keε le ake: Keji mei le fεε nane aaatɔtɔ tete le, mi le minane etɔtɔŋ.

³⁰ Ni Yesu *kεε le ake: Lεεleŋ, miikeε o ake: Ŋmene nyɔŋŋ neŋŋ le wuɔ naŋ agbε shii enyɔ ni oookpa ye misεε shii etẽ. *Yoh. 13,38.

³¹ Shi ewie ekã naa fe tsutsu le ake: Keji gbo mike o aaagbo tete le, mikpaŋ ye osεε! Ni amε fεε amεkeε nakai nɔŋŋ.

(32-42. Mat. 26,36-46. Luk. 22,40-46.)

³² Ni amεtee he ko ni atsεɔ jei ake Getsemane, ni ekεε ekasɛbi le ake: Nyetraa biε, koni mayasɔle dã. *Yoh. 18,1.*

³³Ni eḡḡ Petro ke Yakobo ke Yohane efata ehe, ni ehe bōi kpokpo mō ke haomō;

³⁴ni ekēē amē ake: *Misusuma werē eho ehe keyashi gbele mli po; nyehia biē ni nyeshia kpe! *Yoh. 12,27.

³⁵Ni etee hiē fioo, ni eho ebu shi, ni esōle, koni, keji aaanyē aba mli le, ḡmletswaa le aho ehe;

³⁶ni ekēē: Aba, ataa! onyēō nii fēē ofeō; jiēmō *kpulu nēē yē minō; shi kēle jeeē bōni mi misumōō, shi moḡ bōni bo osumōō! *10.38.

³⁷Ni eba ebana amē ake amēmiiwō, ni ekēē Petro ake: Simon, wō owōō? onyēē kpe oshi ḡmletswaa kome?

³⁸Nyeshia kpe ni nyēsōlea, koni nyekabote kã mli. Mumō le miikple moḡ; shi heloo le he waaa.

³⁹Ni eyiḡ etee ekonḡ ni eyasōle, ni ewie nakai wiēmō le nōḡḡ.

⁴⁰Ni bem eku esēē eba le, ena ake amēwō ekonḡ; ejaake amē hiḡmēii etsii, ni amēleēē nō hetoo ni amehāa le.

⁴¹Ni eba nō ni ji shi etē, ni ekēē amē ake: Nyē le nyēhe eḡ nyē ni nyēwōō nēē? Efa; ḡmletswaa le eshe, naa, aḡḡ gbōmō bi le aaawo eshafeelōi adēḡ.

⁴²Nyētea shi nyehāa wōyaa; naa, mō ni baatsōō misēēgbe le eshe shi etã.

(43-54. Mat 26,47-58. Luk.
22,17-55. Yoh. 18,2-18.)

⁴³Ni amrō le nōḡḡ, beni ewiēō lolo le, Yuda, mei nyōḡma ke enyō le aterḡ mō kome le, ba ni mei babaoō ni jē osōfonukpai le ke woloḡmālōi le ke

onukpai le aḡḡ le fata ehe, amēhie klarḡtei ke tsei.

⁴⁴Shi sēēgbetsōōlō le eto amē okadi ko ake: Mō naa ni mashwō le, le ni; nyēmōa le ni nyekplaaa le keyaa shweshweeshwe,

⁴⁵Ni beni eshe shi nōḡḡ pē ni eba eḡḡ ni ekēē: Rabi, Rabi! ni eshwō enaa.

⁴⁶Ni amēbashwie enō ni amēmō le.

⁴⁷Shi mei ni damō jei le aterḡ mō kome gbala eklarḡte, ni eḡḡbã osōfonukpa le tsulō le ni efo etoi.

⁴⁸Ni Yesu fã enaa ni ekēē amē ake: Mimōmō nyēbaa ke klarḡtei ke tsei tamō amōō ojotswalō nēē;

⁴⁹daa ni mike nyē yōō sōlemōwe le ni mitsōō mei anii le, no le nyēmōōmi; shi beni afee ni ḡmalei le ana aba mli hewōḡ!

⁵⁰Ni amē fēē amējo foi amēshi le.

⁵¹Ni oblanyo ko ni eke klala eke eyayaiaḡ nyiē esēē, ni oblahii le mō le;

⁵²shi eshi klala le ni ejo foi ke ehe yayai.

⁵³Ni amekpla Yesu ketee osōfonukpa le ḡḡḡ; ni osōfonukpai le ke maḡ onukpai le ke woloḡmālōi le fēē naa bakpe shi yē eḡḡḡ.

⁵⁴Ni Petro nyiē esēē flēḡḡ ke yabote osōfonukpa le mōō tee lēḡ, ni eke tsuji le yatra shi, ni ewere la.

(55-65. Mat 26,59-68. Luk.
22,63-71. Yoh. 18,19-24.)

⁵⁵Ni osōfonukpai le ke akuashōḡ muu le fēē tao Yesu he odase ko ni amēwo le gbee; shi amēnaaa eko.

⁵⁶ Ejaake mei pii ye ehe amale odase, shi amedasei le yee egbo.

⁵⁷ Ni mei komei tee shi ni ameye ehe amale odase amekke:

⁵⁸ Wɔ dɛɲtse wɔnu ni ekee ake: *Mi le makumɔ sɔlemɔtsu nɛɛ ni ake niji fee le, ni gbii etɛ mli le mɔma ekroko ni jee ni niji akɛfee. *Yoh. 2,19.

⁵⁹ Shi no tete hu amedase le yee egbo.

⁶⁰ Ni osɔfonukpa le tee shi damɔ shi ye ameteɲ, ni ebi Yesu ake: Otoo he eko? Mɛɛ odase mɛnɛmɛi yeɔ ye ohe nɛ?

⁶¹ Shi *etswaa esɛɲ ni etoo he eko. Osɔfonukpa le saa bi le ekoyɲ ake: Ani bo ji Kristo, mɔ ni ajɔ le bi le loo? *15,5. Yes 58,7.

⁶² Ni Yesu keɛ: Miɲ; ni nyɛaana gbɔmɔ bi le ake eeetá hewale le ninejurɔ nɔ ni “eeba ye ɲwɛi atatu le amlɛ.”

⁶³ Shi osɔfonukpa le gbla etadei ni ekee: Mɛɛ dasefoi wɔsaa wɔtaoɔ dɔɲɲ?

⁶⁴ Nyɛnu emusubɔ le; te nyɛjwɛɲɔ tɛɲɲ? Ni amɛ fɛɛ amɛbu le fɔ ake esa gbele. Yoh. 19,7.

⁶⁵ Ni mei komei bɔi lajɔfɛɛ ke ehe shwiemɔ, ni amɛfi ehie ni amɛyi le, ni amekke le ake: Gbaa! Ni tsuji le gbla le mai.

(66-72. Mat 26,69-75. Luk. 32,56-62. Yoh. 18,17. 25-27.)

⁶⁶ Bele Petro ye shishi le ye mɔ tee leɲ, ni osɔfonukpa le weyei le atɛɲ mɔ kome ba;

⁶⁷ ni beni ena Petro ni ewere la le, ekwe le ni ekee: Te bo hu okɛ Yesu Nazarenyo le yɔɔ?

⁶⁸ Shi etso ekee: Mileee nɔ ni okɛɔ nɛɛ, ni minaaa shishi tete. Ni eje kpo etee koi le shi, keke ni wuɔ gbɛ.

⁶⁹ Ni oblayoo le na le ekoyɲ, ni esaa ebɔi mei ni damɔ jei le keemɔ ake: Ameteɲ mɔ kome nɛ!

⁷⁰ Shi etso ekoyɲ. Ni fee sɛɛ fioo le mei ni damɔ jei le keɛ Petro ekoyɲ ake: Anɔkwale mli le, ameteɲ mɔ kome jio, ejaake Galileanyo jio, ni owiemɔ hu tamɔ nakai.

⁷¹ Keke le ebɔi loomɔ ke kitáikáamɔ ake: Mileee gbɔmɔ ni nyɛwiewɔ ehe nɛ!

⁷² Ni amrɔ le wuɔ, gbɛ nɔ ni ji shi enyɔ; ni Petro kai wiemɔ ni *Yesu keɛ le le ake: Wuɔ naɲ agbɛ shii enyɔ ni oookpa ye misɛɛ shii etɛ. Ni he ni ekai le, efo ahu. *K. 30.

Yitso 15

¹ Ni beni je keɛ etsereɔ le, osɔfonukpai le ke maɲ onukpai le ke woloɲmáloɔ le ke akuashɔɲ muu le fɛɛ tee ajina, ni amɛfi Yesu ni amekpla le amekɛ le yahá Pilato. Mat. 27,1. 2. Luk. 22,66; 23,1. Yoh 18.28.

(15,2-19. Mat. 27,11-30. Luk. 23,2-25. Yoh. 18,29–19,16.)

² Ni Pilato bi le ake: Ani bo ji Yudafoi le amagtse le? Ni ehɛre nɔ ekee le ake: Okɛɛ.

³ Ni osɔfonukpai le flɔ enaa pii.

⁴ Ni Pilato bi le ekonj akе: Otooо he eko? Kwe onaa sɔnj ni ameflɔɔ!

⁵ Shi Yesu *etooo he eko dɔnj, ni Pilato hiе fee le yaa. *14,61. Yes. 58,7.

⁶ Shi daa nеe ke she gbijurɔ le nɔ le, еjmeɔ gboklefonyo kome ni amebio le he eh̄a amе.

⁷ Shi mɔ ko ye ni atseɔ Baraba ni awo le niaan ke atuatselɔi krokomei ni gbe gbɔmɔ ye atuatsemɔ le mli le.

⁸ Kеke ni asafɔ le babɔi blɔmɔ ke le faikpamɔ, akе efее tamɔ bɔni efее daa le eh̄a amе.

⁹ Shi Pilato here amе nɔ ni ekeе: Nyemiisumɔ akе miɲmеe Yudafoi amartse le he mih̄a nye lo?

¹⁰ Ejaake ele akе hetsɛmɔ naa ni osɔfonukpai le mɔ le h̄a le. Yoh. 11,48.

¹¹ Shi osɔfonukpai le wo asafɔ le yij akе ameh̄a еjmeе Baraba moj he eh̄a amе.

¹² Ni Pilato saa here nɔ ekeе amе ekonj akе: Bele meni nyetao? akе mifее mɔ ni nyetseɔ le Yudafoi amartse le he mɔ?

¹³ Shi amеblɔ ekonj amеkeе: Sеjɲmɔ le!

¹⁴ Ni Pilato keе amе akе: Shi mеe efɔnj po efее? Shi amеblɔ fe tsutsu le akе: Sеjɲmɔ le!

¹⁵ Shi akеni Pilato taoɔ akе ekpleɔ eh̄a asafɔ le hewɔ le, еjmeе Baraba he eh̄a amе; ni Yesu le, eke kplebi yi le, ni еnj le eh̄a ni ayasеj le.

¹⁶ Ni asraafoi le kpla le ketee kojomɔ mɔɔ lej, ni ametse asrafoi akuu muu le fee kebapke.

¹⁷ Ni amewo le atade tsuru ko, ni amefee ɲmei kekre amеnjɔ file.

¹⁸ Ni amebɔi le ɲamɔ akе: Oshwiee, Yudafoi amartse!

¹⁹ Ni amеke pamplo tswia eyitej, ni amefe lajɔ ameshwie ehe, ni amekula shi amеja le.

(20-41. Mat. 27,31-51. Luk. 23,26-49. Yoh. 19,16-30.)

²⁰ Ni beni ameyeyee ehe feo le, amеjie atade tsuru le ye ehe, ni amеnjɔ le diejtsе etadei le amewo le, ni amekpla le ketee, ni ameyasеj le.

²¹ Ni amenye Simon Kirenenyo ko ni je ɲa lej hoɔ ni ji Aleksandro ke *Rufɔ tse le nɔ, akе ewo esеjɲmɔtso le.

*Rom. 16,13.

²² Ni amekpla le ketee he ko ni atseɔ jei Golgota, eshishi ji Yitsɔnjɔhe.

²³ Ni *ameh̄a le wain ni akе mire efutuj akе enu; shi enuuu. *Lal. 69,22.

²⁴ Ni beni amesеj le le, amеja etadei le amli, ni amefɔ nɔ oshiki, nɔ ni mɔ akɔ. Lal. 22,19.

²⁵ Shi ɲmle neehu mli amesеj le le.

²⁶ Ni aɲma sane ni akеfɔ enɔ le ye eyitej akе: “Yudafoi le amartse le”.

²⁷ Ni amesеj ojotswalɔi enyɔ amefata ehe, mɔ kome ye eninejurɔ, ni mɔ kome hu ye ebeku.

²⁸Ni *ɣmale le ni kee ake: “Ni abu le ashi efɔŋfeelɔi anɔ” le ba mli. *Yes. 53,12.

²⁹Ni mei ni hoɔ le lomɔle, ni amehoso ameyitse ni amekɛɛ: Ei, *bo ni okumɔɔ sɔlemɔtsu ni osaa omaale gbii etɛ le nee! *14,58.

³⁰Heremɔ bo diɛŋtse oyiwala, ni je seɣmɔtso le nɔ okpleke shi!

³¹Nakai nɔŋɣ osɔfonukpai le ke woloɣmɔlbi le hu ye ehe feo ye ameteɣ amekɛɛ: Ehere mei krokomei ayiwala, shi le diɛŋtse enɔ le enyɛɛe ehere;

³²Kristo, Israel maɣtse le, aje seɣmɔtso le nɔ akpleke shi ko, koni wɔna ni wɔhe wɔye! Ni mei ni aseɣ afata ehe le hu jɛle. *Mat 16,1. 4.*

³³Ni beni she ɣmle nyɔɣma ke enyɔ le, duɣ wo ye shikpɔɣ le nɔ fee keyashi ɣmeji etɛ mli.

³⁴Ni ɣmeji etɛ mli le Yesu bo ke gbee wale ekɛɛ: *“Eloi, Eloi, lama Sabaktani?” eshishi ji: “mi-Nyɔɣmɔ, mi-Nyɔɣmɔ, mɛɛba okwami?” *Lal. 22,2.

³⁵Ni beni mei ni damɔ jei le atɛɣ mei komɛi nu le, amekɛɛ: Naa, eetsɛ Elia.

³⁶Ni mɔ ko sha foi ni eyaɣɔ ɣshɔkotsa etsɔ ashij mli, ni eɣɔma pamplo naa ehã le ake enu ni ekɛɛ: Nyehãa wɔmɛa, ni wɔ kwɛ ake Elia aabajiele lo?

³⁷Ni Yesu bo ke gbee wale ni eɣɔ emumɔ le ehã.

³⁸Ni sɔlemɔtsu leɣ muhɔɔ le mli gba enyɔ keje yiteɣ kebayi shi.

³⁹Shi beni asraafoiohaatse ni damɔ eɣlenɔ le na ake ebo neke ni eɣɔ emumɔ le ehã le, ekɛɛ: Leɛleɣ, ake neke gbɔmɔ neɛ Nyɔɣmɔ bi ni!

⁴⁰Ni yei komɛi hu ye jei ni amɛdamɔ sɛɛ fleɣɣ amemiikwe; ameteɣ mei komɛi ji Maria Magdalena, ke Maria, Yakobo fioo ke Yose nye le, ke Salomo, *Luk. 8,2. 3.*

⁴¹mei ni beni eyɔɔ Galilea ni amenyieɔ esɛɛ ni amesumɔle le, ke yei krokomei pii ni ke le ba Yerusalem le.

(42-47. *Mat. 27,57-61. Luk. 23,60-66. Yoh. 19,33-42.*)

⁴²Ni beni she gbeke le, akeni eji hesaamɔgbi ni nyie hejɔɔmɔgbi le hie hewɔ le,

⁴³Yosef ni je Arimatia, ni ji akuashɔɣnyo ko ni yɔɔ gbe ni le hu ekweɔ Nyɔɣmɔ Maɣtseyeli le gbe le, ba ni eke ekãa yij ketee Pilato ɣɔɔ, ni eyabi Yesu gbonyo le.

⁴⁴Shi Pilato hie fee le yaa ake egbo momo; ni etsɛ asraafoiohaatse le ebi le ake egbo etsɛ lo?

⁴⁵Ni beni enu keje asraafoiohaatse le na le, eɣɔ gbonyo le eke Yosef.

⁴⁶Ni eyahe klala, ni ebajiele kekpleke shi, ni eɣɔɔ klala le eha ehe, ni eɣɔ le eyaɣme gbonyobu ni akpe ye tesaa mli leɣ, ni ekoklo tɛ ekeɣa bu le naa.

⁴⁷Ni Maria Magdalena ke Maria, Yose nye le, yaakwe he ni ake le yajme le.

Yitso 16

(16,1-8. Mat. 28,1-8. Luk. 25,1-11. Yoh 20,1-10.)

¹Ni beni hejɔmɔgbi le fo mli le, Maria Magdalena ke Yakobo nye Maria ke Salome yahe tsofakɛɣmai, koni ameba ni amekɛbakpale.

²Ni otsi le kɛɣkɛɣ gbi le nɔ leebi maɔkpɛ, beni hulu tee shi le, ameba bu le naa.

³Ni amekɛkɛ amehɛ ake: Namɔ aakoklo tɛ le yɛ bu le naa ahã wɔ?

⁴Shi beni ameyawo amehie nɔ le, amena ake akoklo tɛ le kɛtee sɛɛ; ejaake eda naakpa.

⁵Ni beni amɛbote bu le mli le, amena oblanyo ko ta ninejurɔgbe, ni ewo atade yɛɣ kakaday; ni amehɛle shi.

⁶Shi ekɛɛ amɛ ake: Nyekasea gbeyei! Nyemiitao Yesu Nazarenyo ni asɛɣ le le; ete shi, ebe bie; naa, he ni ake le ɣmɛ nɛ!

⁷Shi nyeyaa ni nyeyakpa ekaselɔi le ke Petro, ake etsɔ nyehie kemiiya Galilea; jei nyɛana le yɛ, taake bɔni ekɛɛ nye le. 14,28.

⁸Ni amɛje kpo oya ni amɛjo foi keje bu le he, shi hekpokpomɔ ke naakpɛɛ mɔmɔame; ni amekɛɛ mɔ ko mɔ ko nɔ ko; ejaake amemiishe gbeyei.

⁹Shi beni etee shi leebi maɔkpɛ yɛ otsi le kɛɣkɛɣ gbi le nɔ le, mɔ tsutsu ni ejie ehe kpo etsɔɔ ji Maria Magdalena, mɔ mli hu ni *efã daimonioi kpawo ye le. *Luk 8,2. Yoh. 20,11-18.

¹⁰Ni le etee eyagba mei ni ke le hi shi ni yeɔ ɣkɔmɔ ni amɛfoɔ le.

¹¹Shi amɛ le, beni amɛnu ake ehie kã ni ena le le, amehɛɛɛ ameyeeɛ.

¹²Nii nɛɛ asɛɛ le ejie ehe kpo yɛ su kroko mli etsɔɔ amɛteɣ mei enyɔ, beni ameyaa shisheramɔ ye ɣanɔ le. Luk. 21,13-35.

¹³Ni amɛ hu amɛyɣ amɛtee ameyakɛɛ mei ni eshwe le, shi amehɛɛɛ nomei hu tete ameyeeɛ.

(14-18. Luk. 24,36-49. Yoh 20,19-23.)

¹⁴Fee sɛɛ le *ejie ehe kpo etsɔɔ mei nyɔɣma ke ekome le diɛɣtɛɛ, beni amɛtra niyenii ashi le, ni ewie amehie yɛ he ni amehɛɛɛ ameyeeɛ ke ametsuiwale le hewɔ, ejaake amehɛɛɛ mei ni na le yɛ eshiteɛ le sɛɛ le ameyeeɛ. *1 Kor. 15,5.

¹⁵Ni ekɛɛ amɛ ake: Nyeyaa je lɛɣ fɛɛ kwa nyeyashiea sanɛkpakpa le nyetsɔɔa nɔ fɛɛ nɔ ni abɔ le. Mat 28,18-20.

¹⁶Mɔ ni heɔ yeɔ ni ebaptisi le, aaahere eyiwalɔ; shi mɔ ni heɛ yee le, aaabule fɔ. Bɔf. 2,38.

¹⁷Shi okadii ni aanyie mei ni heɔ yeɔ le asɛɛ nɛɛ: Migbei anɔ le *amɛaafãmɔ daimonioi; †amɛaawie wiemɔi hei; *Bɔf. 16,18. †Bɔf. 2,4. 11; 10,46.

¹⁸ *ameahole onufui; ni keji amenu
nə ko ni gbeə mə ɛ, efenamɛ efəŋ
ko; †ameaŋə ameniji ameshwie
helatsɛmɛi anə, ni amɛhe aaawamɛ.
*Luk. 10,19. Bəf. 28,3-6. †Yak. 5,14. 15.

(19.20. Luk. 24,50-53. Bəf. 1,4-11.)

¹⁹ Kɛkɛ ɛ beni Nuŋtsə Yesu ke amɛ
ewie sɛɛ ɛ, aŋə ɛ ketee ŋwei, ni

*eyata Nyəŋmə ninejurə nə. **Lal. 110,1.*
Bəf. 7,55.

²⁰ Shi amɛ ɛ amɛje kpo ni
ameyashie ye he fɛɛ he, ni Nuŋtsə ɛ
ke amɛ *miitsu nii ni ewo wiemə ɛ
hewale ke okadii ni nyie sɛɛ ɛ. **Heb.*
2,4.